

vogels

MET
HANDIGE
BESSEN-
KALENDER

**Tuin-
ideeën om
METEEN
AAN DE
SLAG TE
GAAN**

**Vogels spotten
in alle seizoenen**

Vogels in de tuin

**De beste tips voor
elke maand**

Vogelbescherming
NEDERLAND

€6,95

AP B 718347 757663

Word nu voordelig abonnee!

plusontspanning ★★★/★★★★

puzzels

SUDOKU'S
ZWEEDSE RAADSELS
KRUISWOORDRAADSELS
CRYPTO'S
FILIPPINES
DOORLOPERS
WOORDZOEKERS
NOG VEEL MEER

1 2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

WIN
EEN HOTEL
ARRANGEMENT
T.W.V.
€333
3x
kans

37%
KORTING

Bent u een echte puzzelliefhebber? Neem dan nu voor **slechts €15** een abonnement op Plus Puzzels en profiteer van maar liefst 37% korting op de winkelprijs. Zesmaal per jaar kruiswoordraadsels, cryptogrammen, Zweedse puzzels, sudoku's en nog veel meer hersenkrakers op alle niveaus! Bovendien maakt u elke editie kans op fantastische prijzen!

Bel **088-435 08 00** (lokaal tarief) of ga naar **www.abonneplein.nl/voordeel** en vul de volgende code in: Z4SCC

ELKE VOGEL speciaal

Fotografie **Ruud van Beusekom**

Karel, zo heet de merel in onze tuin. En Dappere Dodo, die hebben we ook. Dat is een pimpelmees. Een heel brutaal geval. Voor het gemak gaan we ervan uit dat Karel en Dappere Dodo elk jaar weer dezelfde vogel zijn. Ze zijn ons dierbaar en worden verwend. Het is sowieso een wonder dat er vogels zijn in onze tuin, daar kwam ik wel achter tijdens het samenstellen van deze special. Er zouden wel wat meer bessenstruiken en een flinke haag bij mogen. Maar, zoals dat zo vaak gaat, de natuur gaat lekker haar eigen gang. Gelukkig maar. Met heel veel plezier hebben we deze speciale editie over vogels van allerlei pluimage voor je gemaakt, in samenwerking met Vogelbescherming Nederland. Het is een fijn naslagwerk geworden over allerlei vogels in jouw en mijn omgeving. Met tips voor de lekkerste

bessenstruiken en de mooiste vogelvilla's, interessante weetjes over onder andere uilen en zwaluwen, en verhalen over het belang van weidevogelbescherming. Maar ook vol prachtige platen om van te genieten. Want dat is wat ik vooral doe: genieten. Van Karel die elke dag wat komt eten, van Dappere Dodo die de keuken binnen zou vliegen als hij de kans zou krijgen. Van het enthousiasme van mijn kinderen als ze in de gaten hebben dat er jonge vogeltjes zitten in het vogelhuisje. Van het prachtige verenkleeft van een spreeuw. En van de geluidloze vlucht van de kerkuil, die elke keer langs mijn hoofd zweeft als ik op maandagavond mijn rondje loop. Eigenlijk is elke vogel speciaal. Ik word steeds enthousiaster. Ik hoop dat deze special datzelfde gevoel bij jou losmaakt. Kijk, lees en vooral ... geniet!

Esther van Middendorp
Redacteur

Gratis MOBIELE APP VOOR RECREATIEVE FIETSERS!

GESCHIKT VOOR IPHONE EN ANDROID

GRATIS
app voor
fietsers
VERNIEUWD!

MEER DAN 800 FIETSRUTES

Wil je overal gemakkelijk een fietsroute kunnen vinden? Download dan de vernieuwde Fietsen123-app voor je smartphone of tablet. Je vindt er meer dan 800 routes door heel Nederland, compleet met knooppunten, routekaart, routebeschrijving en foto. Plus: je kunt meteen zien waar op je route de interessantste bezienswaardigheden liggen. En wil je tijdens het fietsen een momentje rust? Dan kun je eenvoudig zien waar gezellige horecagelegenheden zijn om lekker even bij te komen.

APP DOWNLOADEN?

Download de Fietsen123 app nu in de App Store (iPhone) of in de Google Play Store (Android-toestel) of ga naar fietsen123.nl/fietsapp voor meer uitleg.

Deze app is mede mogelijk gemaakt door:

SHIMANO
SERVICE CENTER

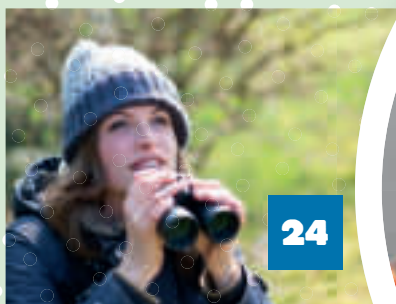
INHOUD

80

72

24

124

MENS EN VOGEL

Portret vogelteller Martijn	16
Tel mee: de Nationale Tuinvogeltelling	19
Portret vogelteller Camilla	24
Tuinvogelgek Anna Kemp	44
Portret vogeltellers familie Mekel	62
Weidevogels en zuivel	72

ZELF AAN DE SLAG

Maak een vetbol	6
Doe-het-zelfnestkast	26
Teken een koolmees met Erik	56
Teken een roodborst met Erik	114

VOGELS

Kleurexpositie in de winter	10
Kuikenportretten	38
Zwaluwen herkennen en helpen	80
Verskillende kleden	86
De bende van vijf	108
Trekvogels in de tuin	120
Hollands glorie	124

TUININSPIRATIE

Vogelvriendelijke beplanting	30
6 mythes ontkracht	50
De vier V's	66
Populaire bessenstruiken	94
Uilvriendelijk erf	100

ELKE MAAND TIPS

Januari	14
Februari	22
Maart	36
April	48
Mei	60
Juni	84
Juli	92
Augustus	98
September	106
Oktober	112
November	118
December	128

FIETSROUTES

De Kraaijenbergse Plassen en Grave	18
Van Bonifatius naar het Lauwersmeer	42
Langs de Maas & burchten	54
Spotten op oude landgoederen	68
Nationaal Park Maasduinen	70
Rivierduinen en kastelen	130

EN VERDER

Voorwoord	3
Te Hooi en te gras	55, 65, 71
Verrekiertips	90
De beste vogelgidsen	104
Colofon	131

Winter

**Verwen vogels
in de tuin met
zelfgemaakte lekkernijen**

ZELF EEN
VETBOL MAKEN
in 5 stappen

DIT HEB JE NODIG

FRITUURVET

ZADENMENGSEL

PAN

VORM, BIJVOOR-
BEELD BLIKJE,
MELKKARTON,
THEEGLAS, KOEK- OF
TAARTVORM

KATOENEN DRAAD

OOK LEUK

*vul een oud
theekopje
met vogelvoer
en hang
dit op*

GEbruIK ONGEVEER ÉÉN DEEL FRITUURVET OP ÉÉN DEEL ZADENMENGSEL, HET LUISTERT NIET HEEL NAUW. SMELT HET FRITUURVET IN EEN PAN. WACHT TOT HET WARM IS, MAAR NIET HEET.

VOEG DAAR AL ROEREND HET ZADENMENGSEL AAN TOE EN LAAT DIT MENGSEL EEN BEETJE AFKOELEN.

GIET DE WARME BRIJ IN EEN VORM. LEG DAARIN, VOORDAT DE BRIJ STOLT, EEN STEVIGE KATOENEN DRAAD DIE RUIM UITSTEekt.

ZODRA DE MASSA HARD IS GEWORDEN, KAN HET VET MET ZADENMENGSEL BUITEN AAN DE DRAAD WORDEN OPGEHANGEN.

SOMS IS DE VETBOL MOEILIK UIT DE VORM LOS TE KRIJGEN. EEN MELKKARTON KAN RONDOM WORDEN AFGESCHEURD. HOUD EEN THEEGLAS OF BLIK OF KOEK- OF TAARTVORM EVEN IN HEET WATER; DE VETBOL KOMT DAN GEMAKKELIJK LOS. JE KUNT HET AFGEKOELDE VET (MET ZADEN) OOK IN STUKJES SNIJDEN EN OP EEN VOEDERPLANK LEGGEN. OP DEZE MANIER KUNNEN OOK DE VOGELS DIE NORMAAL GESPROKEN NIET OP EEN VETBOL ZITTEN ERVAN ETEN.

Tips

Gebruik geen kippenvoer, deze zaden zijn te groot en te hard.

Het frituurvet moet ongebruikt en ongezouten zijn.

Doe naast het zadenmengsel, rozijnen of meelwormen in de vetbol.

Vloeibare olie (zoals olijfolie) is voor vogels *niet geschikt*. Als die op hun veren komt, tast de olie de conditie van het verenkleed aan.

Daarnaast heeft het mogelijk een laxerend effect, wat zeker in de winter slecht is voor vogels.

KLEUR- EXPLOESIE

IN DE WINTERTUIN

Sperwer

De winter grauw en grijs? Deze tuingasten die je, in sommige gevallen met een flinke portie geluk, in je tuin kunt aantreffen, zorgen voor een uitbarsting van de mooiste tinten in groen en geel.

Grote gele kwikstaart

LEUN
ACHTEROVER
EN GENIET
VAN HUN
VERENPRACT.

Groenling

Startmees

Kuifmees

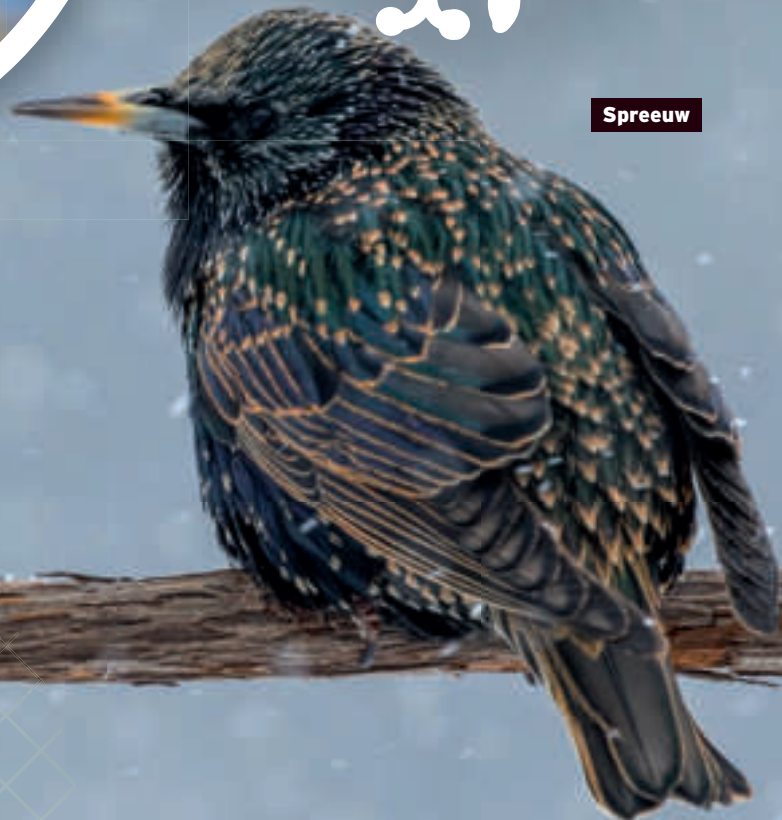

Halsbandparkiet

Koolmees en pimpelmees

Sijs

Spreeuw

Maak een **POP-UP RESTAURANT**

Een mooie hanger
vol pimpelmezen.

In de winterperiode schuimen
veel vogels de tuinen af op zoek
naar eten om warm te blijven.
Bijvoeren is dan een dankbare
klus. Met deze recepten tover je
je tuin om in een vrolijk pop-up-
restaurant voor vogels.

DIT HEB JE NODIG

- ◆ BLOK ONGEZOUTEN
FRITUURVET
- ◆ VOGELVOER
- ◆ OUDE BEKER, MOK OF KOM
- ◆ DUN TOUW
- ◆ STEELPANNETJE

STEVIG VETBLOK

Zo ga je te werk:

Smelt het blok vet in het steelpannetje. Als het vet
gesmolten is, laat het dan weer iets stollen. Voeg het
vogelvoer toe en meng alles goed door elkaar. Hang een
touwje in de beker. Giet het mengsel in de beker en
houd het touwtje in het midden van de massa. Laat nu
het vet verder stollen. Haal vervolgens het vetblok
uit de beker en hang het in je tuin op.

KIJKTIP: *Huismus*

In 2017 was de huismus de meest getelde vogel tijdens het weekend van de Nationale Tuinvogeltelling. Een sociale vogel die van rommelige tuinen houdt. Mannetjes en vrouwtjes verschillen sterk, waarbij de mannetjes veel donkerder gekleurd zijn.

Huismussen

KROKANTE PINDACAKE

DIT HEB JE NODIG

- ◆ BLOK ONGEZOUTEN FRITUURVET
- ◆ ONGEZOUTEN EN ONGEPELDE PINDA'S
- ◆ CAKEVORM
- ◆ STEELPANNETJE

Zo ga je te werk:

Smelt het blok vet in het steelpannetje. Als het vet gesmolten is, laat het dan weer iets stollen. Voeg ongezouten en ongepelde pinda's toe en meng alles goed door elkaar. Giet het mengsel in de cakevorm. Laat het vet verder stollen. Haal de pindacake uit de vorm, snijd de cake in plakjes en leg die op de voedertafel. Serveer met een toefje vogelpindakaas.

Speciale vogelpindakaas

GEEF BIJ VOORKEUR SPECIALE VOGELPINDAKAAS.

GEWONE PINDAKAAS IS ERG ZOUT EN DAT IS SCHADELIJK VOOR DE VOCHTHUISHOUDING VAN VOGELS.

Winter

DEZE MAAND Nationale Tuinvogeltelling

Lees op bladzijde 20 hoe je mee kunt doen.

GEVULDE DENNENAPPEL

DIT HEB JE NODIG

- ◆ GROTE DENNENAPPEL
- ◆ POT VOGELPINDAKAAS
 - ◆ ZADEN
 - ◆ TOUWTJE
 - ◆ MES

Zo ga je te werk:

Vul de dennenappel op met vogelpindakaas. Smeer alle gaten dicht en bestrooi de appel met zaadjes. Maak er een touwtje aan vast en hang hem op in een struik of boom. 🐦

Kool- en pimpelmees op een gevulde dennenappel.

*Martijn van Tol is vogelaar
van kinds af*

**'MEEUWEN
ZIJN MIJN
FAVORIETEN'**

“Op mijn vijfde ging ik voor het eerst mee vogelen met mijn vader en Vogelwacht Utrecht”, vertelt Martijn van Tol. “Ik was toen al gek op beestjes; ik had een schepnet waar ik bijna iedere dag mee op sleep was. Vogels waren een uitbreiding van mijn kleine wereldje. Ik ben vogels blijven kijken, later bij de Jeugdvogelwacht en de NJN. Nu breng ik die liefde over op mijn eigen kinderen.”

Stormmeeuw.

De Turkse tortels durven bij Martijn te komen eten.

Ringen aflezen

“Vogels kijken doe ik eigenlijk iedere dag. Vanaf mijn balkon aan de Vaartse Rijn zijn veel vogels te zien. Ik kijk graag naar meeuwen, in de hoop bijvoorbeeld een Pontische meeuw of een zwartkopmeeuw te zien. Of nog leuker: een ring die ik kan aflezen. Daarnaast ga ik ongeveer eens in de twee weken op pad om vogels te kijken, bijvoorbeeld naar de pier van IJmuiden of naar de Biesbosch.”

Kauwen en tortels

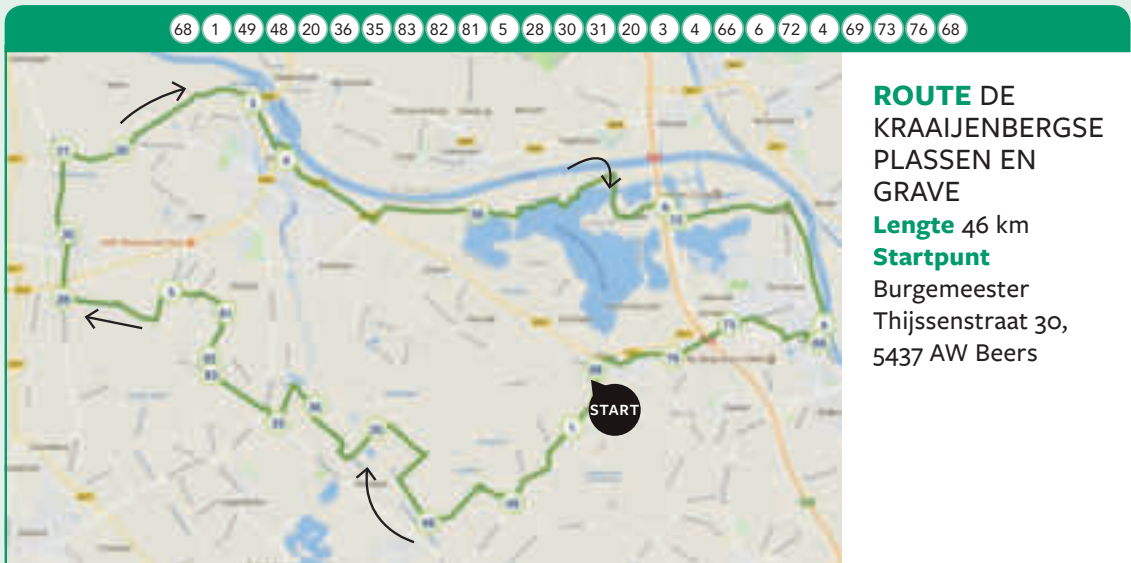
“We hebben geprobeerd om zangvogels op ons balkon te krijgen, maar we zitten net te ver van enige beschutting af. Alle bollen en zaadreservoirs worden leeggegeten door kauwen en Turkse tortels. Ook leuk hoor, en interessant voor de kinderen. Dat gaan we in de winter weer doen. Maar meesjes of andere kleine zangvogels vinden ons balkon niet veilig genoeg.”

Favoriete vogels

“Mijn favoriete vogels zijn meeuwen. Het zijn echte alleskunnners: ze kunnen erg goed vliegen en zwemmen, en het zijn overlevers. Ze kunnen wel 25 tot 30 jaar oud worden! Dat ze ‘brutaal’ zijn en veel reizen vind ik ook leuke eigenschappen.”

FIETSRROUTE 1

DE KRAAIJENBERGSE Plassen EN GRAVE

ROUTE DE KRAAIJENBERGSE Plassen EN GRAVE

Lengte 46 km

Startpunt

Burgemeester
Thijssenstraat 30,
5437 AW Beers

De brug is vernoemd naar een luitenant

Net als Ravenstein en Megen is Grave een vestingstad die een beetje in de vergetelheid is geraakt. Maar in de stad en de omgeving is genoeg te zien.

3 JOHN S. THOMPSONBRUG EN HET GEMAAL VAN SASSE

De Graafse brug speelde een belangrijke rol bij Operatie Market Garden in september 1944. De Amerikaanse 82ste Airborne Division moest deze brug vrijmaken zodat grondtroepen een opmars richting Arnhem konden maken. In 2004 is de brug, die tot dan toe bekend was als de brug bij Grave of de Graafse brug, vernoemd naar de luitenant die het bevel voerde over de Amerikanen die de brug veroverden op de Duitsers: John S. Thompson. Bij de brug staat ook het Airborne monument. Het Gemaal van Sasse ligt vlak bij de brug en zorgt dat het water uit de Peel via de Graafse Raam in de Maas stroomt. Het was het eerste elektrische gemaal in deze regio.

4 GRAVE

Als vestingstad was Grave vaak het middelpunt van oorlogsgeweld. Ontelbare keren is de stad belegerd en ingenomen. Van de uitgebreide vestingwerken die eromheen lagen, is weinig overgebleven. Twee poorten

en het Arsenaal herinneren nog aan de vroegere functie. Wel is de vorm van de vroegere vesting in de plattegrond terug te zien. Bezienswaardigheden zijn onder meer het oude stadhuis en de laatgotische Sint-Elisabethskerk met daarvoor een replica van een strafpaard, dat is een werktuig in de vorm van een paard waarop lijfstraffen werden uitgevoerd.

72 KRAAIJENBERGSE Plassen

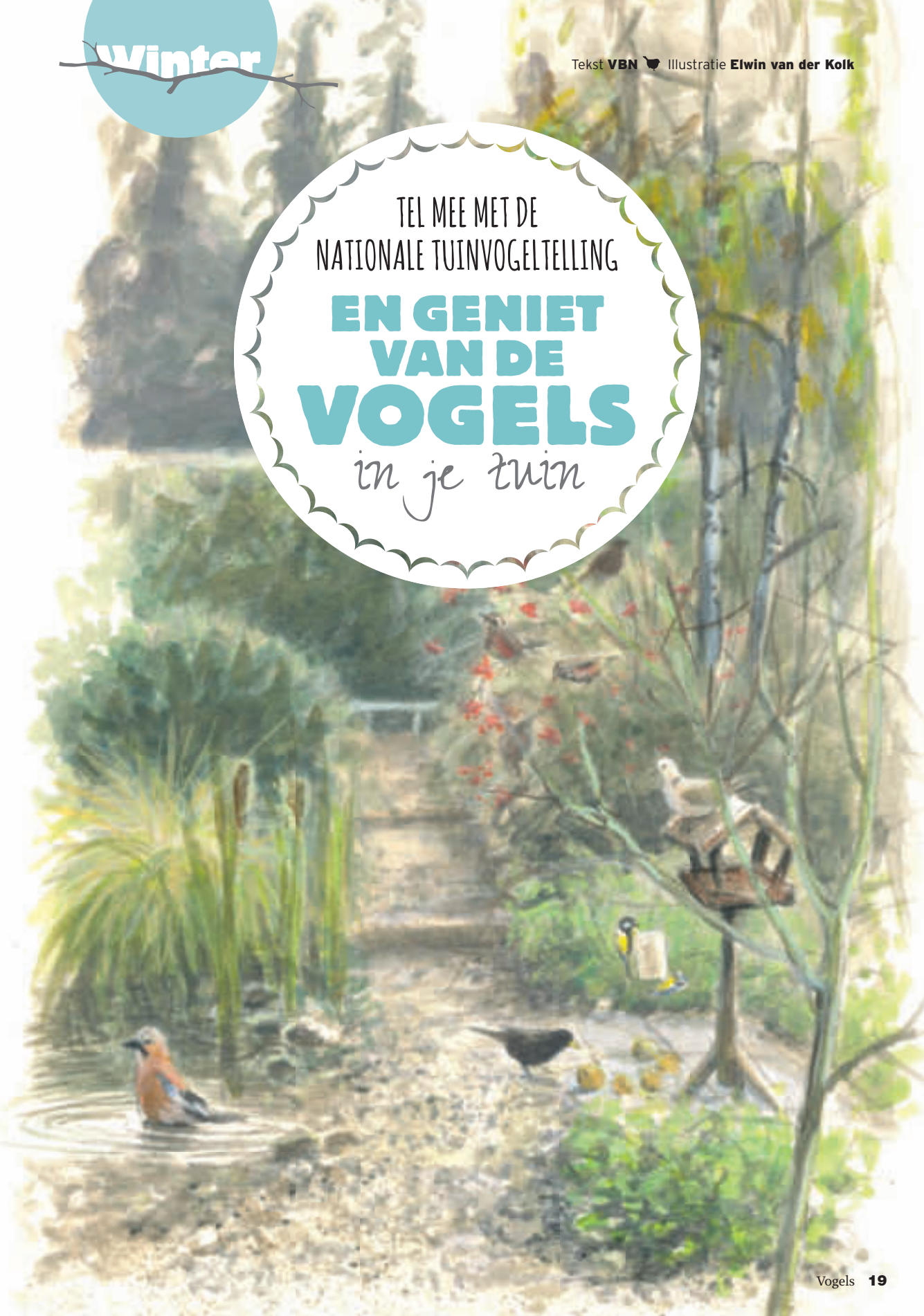
De Kraaijenbergse Plassen zijn ontstaan door de winning van zand, grind en klei. Een paar van de negen plassen zijn in gebruik voor recreatie; andere hebben een natuurfunctie. ■

DOOR DE WINNING VAN ZAND, GRIND EN KLEI ZIJN HIER Plassen ONTSTAAN

TEL MEE MET DE
NATIONALE TUINVOGELTELLING
**EN GENIET
VAN DE
VOGELS**
in je tuin

TSTJLPENDE HUISMUSSEN IN JE HEG,
SCHARRELENDE HEGGENMUSTJES OP DE GROND
EN DE GROTE BONTE SPECHT DIE VAN DE
VOGELPINDAKAAS KOMT SNOEPEN.
EEN HALF UURTJE HELEMAAL CONCENTREREN
OP DE TUINVOGELS: KOPJE KOFFIE ERBIJ
EN KIJKEN MAAR.

Even tellen?

Even lekker ontspannen. Tel een half uur de vogels in je tuin of vanaf je balkon. Vogels die alleen maar over je tuin vliegen tellen niet mee. Noteer van elke soort alle waarnemingen. Maar tel deze waarnemingen niet bij elkaar op, want dan loop je het risico dezelfde vogels dubbel te tellen. Tel per soort alleen het hoogste aantal vogels door dat je tegelijk hebt gezien.

Dus: zie je in het tel-halfuur drie koolmezen tegelijk en even later vijf koolmezen? Dan tel je: vijf koolmezen.

Wat weten we na vijftien jaar tellen?

Ieder jaar in het laatste weekend van januari vindt De Nationale Tuinvogeltelling plaats. Het belangrijkste dat de Tuinvogeltelling na vijftien jaar tellen laat zien, is dat vogelvriendelijke tuinen van levensbelang zijn voor vogels. Vooral in strenge winters, bij sneeuw en vorst, zoeken ze hun voedsel in onze tuinen. Daarom is het enorm belangrijk dat onze tuinen voor hen een toevluchtsoord zijn, waar ze voedsel en veiligheid kunnen vinden. Lees op pagina 30 hoe je je tuin vogelvriendelijk kunt inrichten.

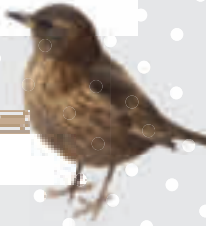
Het voorjaar van 2016 was een slecht voorjaar voor onze koolmezen en pimpelmezen. Door de kou konden de mezenouders te weinig rupsen en ander voedsel vinden voor hun kuikens. In de Tuinvogeltelling van januari 2017 zagen we het gevolg direct: tellers zagen minder koolmezen en pimpelmezen dan in andere jaren. In 2019 waren maar liefst 1.271.486 tuinvogels gespot, waarbij de huismus met 204.352 aan top stond. Op de website www.tuinvogeltelling.nl zijn de resultaten van de afgelopen telling te zien.

Ben je klaar voor de Tuinvogeltelling?

1.

2.

4.

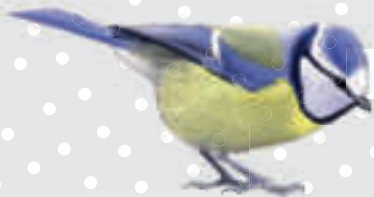
3.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

- merel mannetje
- merel vrouwtje
- koolmees
- roodborst
- pimpelmees
- huismus mannetje
- huismus vrouwtje
- ekster
- Turkse tortel
- vink mannetje
- vink vrouwtje
- houtduif
- heggenmus

1. merel mannetje 2. huismus mannetje 3. merel vrouwtje 4. huismus vrouwtje 5. ekster 6. koolmees 7. vink vrouwtje 8. pimpelmees 9. vink mannetje 10. heggenmus 11. roodborst 12. Turkse tortel 13. houtduif

Soms voel je in februari de lente al. Misschien heb je dan de neiging om in de tuin aan de slag te gaan. Bladeren aanharken, afgestorven plantendelen afknippen en alles weer netjes schoffelen. Het advies: wacht daar nog even mee.

Buiten LEKKER NIETSDOEN

VOEDSELBRON

Afgevalen bladeren huisvesten veel insecten: een bron van voedsel voor vogels. Uitgebloeide planten bieden zaden en veel struiken dragen nog bessen. Misschien komt de winter toch nog even terug en dan hebben vogels die voedselbronnen hard nodig.

Roodborstje op zoek naar iets lekkers tussen het blad.

Smeed tuinplannen

Laat de tuin deze maand nog met rust. Smeed plannen voor het komende jaar. Maak een lijstje met gewenste planten en bedenk wat je misschien anders zou willen en hoe je dat het beste aan kunt pakken. Vogelbescherming borrelt over van de tips voor natuur- en vogelvriendelijke tuinen. Kijk op de website www.vogelbescherming.nl voor inspiratie en advies.

Weldaad

Gelukkig is er iets wat je wél mag doen voor de vogels in je tuin: ze bijvoeren! In deze vaak erg koude maand is dat een weldaad voor ze.

- Voer op verschillende plekken. Mezen hangen graag aan een vetbol, vinken en merels scharrelen liever op de grond. Strooi daarom voer op de grond en op de voedertafel, en hang een voedersilo en vetbollen op. Voor schuwe vogels zoals heggemus en winterkoning verstop je wat voer onder de struiken.
- Ruim (strooi)voer dat te lang blijft liggen bijtijds op; het kan bederven of ongewenste dieren zoals muizen aantrekken.
- Hang vetbollen zo veel mogelijk in de schaduw.
- Geef (of gebruik) geen vloeibare olie, margarine of zoute producten. Ook melk is niet goed voor vogels.

KIJK OP BLADZIJDE 14 VOOR MEER VOERTIPS.

Koolmezen zijn ware acrobaten.

Heggenmussen scharrelen liefst beschut rond.

Ook de grote bonte specht laat zich soms zien aan een vetbol.

KIJKTIP WINTERKONINKJE

EEN KLEIN VOGELTJE MET EEN VROLIJK STAARTJE. SUPERSNEL LAVEERT HIJ TUSSEN DE DICHTE, DOORNIGE TAKKEN VAN HEGGEN, HAGEN EN HOUTWALLEN. PEUTERT MET ZIJN FIJNE SNAVEL DE KLEINSTE BEESTJES UIT DE SMALSTE KIERNEN. OOK 'S ZOMERS TE ZIEN IN JE TUIN.

Winter

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Lars Soerink**

Camilla Dreef telt vogels vanuit huis
**'IK KIJK VRIJWEL
IEDERE DAG
NAAR VOGELS'**

**Bioloog en ambassadeur van Vogelbescherming Camilla Dreef (28) doet sinds 2012 mee aan de Nationale Tuinvogeltelling.
"Ik houd bijna dagelijks bij welke vogels ik zie."**

De kauwen blijven meer
in de boomtoppen.

Groenlingen genieten
ter plekke van hun pitten.

Vogelrijk balkon

“Ik werk veel thuis en tussendoor sta ik dan met een kopje thee en mijn verrekijker op mijn balkon vogels te kijken. Soms sta ik vijf minuten te turen en gebeurt er echt niks, en soms zie je in vijf minuten van alles en nog wat voorbijkomen. Hier in Amsterdam zie ik vooral veel koolmezen, pimpelmezen, vinken, merels, houtduiven. Stadsduiven zitten er ook genoeg. En halsbandparkieten! Ik heb een waslijn met vogelvoer en af en toe als ik wakker word zitten er negen halsbandparkieten op een rijtje naar binnen te kijken. Verder zie ik regelmatig kauwen, gaaien en eksters, die vaak wat meer in de boomtoppen zitten. Op de randen van de daken kokmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw. Af en toe komen er in de winter goudhaantjes voorbij.”

Verschil in gedrag

“Het is leuk om per vogelsoort te kijken naar hun gedrag. Een pimpelmees bijvoorbeeld haalt één zonnebloempitje uit de voedersilo en gaat dat veilig opeten in een boompje verderop.

Camilla ziet geregeld halsbandparkieten.

Een groenling daarentegen gaat er gewoon lekker voor zitten en knabbelt de ene na de andere pit open en eet hem ter plekke op.”

Favoriete tuinvogel(s)

“Moeilijk kiezen! Het eerste wat in me opkomt is het goudhaantje. Maar ook het winterkoninkje vind ik leuk of de tjiftjaf, die je als een kolibrie insecten ziet vangen in de conifeer. Een mooi gezicht.” 🐦

ZELF-
GEMAAKTE
NESTKAST
ALTIJD
GOED

'MUSSEN

gaan voor
het gaatje'

DOOR HET BOUWEN VAN MUSSENFLATS EN ANDERE NESTKASTJES WIL VOGELAAR JAAP VAN DEN BERG BIJDRAGEN AAN DE ZORG VOOR VOGELS EN DE NATUUR. HONDERDEN EXEMPLAREN MAakte HIJ. "ALLE NESTKASTJES RAKEN BEZET. SOMS NIET DOOR DE VOGEL WAARVOOR HET KASTJE BEDOELD IS, MAAR AL VINDT EEN KOLONIE OORWURMEN ER EEN BESCHUTTE PLEK ... DAN IS HET OOK GOED."

De huismus is Jaaps lievelingsvogel. "Mussen zijn prachtige beestjes. Ze zijn precies als wij mensen. Met familiebanden, ruzies en gezellige bijeenkomsten." Huismussen zijn echte koloniebroeders. Ze nestelen bij voorkeur dicht bij elkaar. Een mussenflat is voor hen ideaal. De ontwerpen van Jaap, die van huis uit timmerman is, verschillen onderling sterk. "De vorm doet er niet zoveel toe. Het gaat erom dat de binnenuimte circa 15 bij 15 centimeter bedraagt en dat het gat de

juiste doorsnede heeft: 34 millimeter. Want huis- en ringmussen gaan voor het gaatje, dat trekt ze aan." De derde belangrijke component is het stokje. Jaap: "Een stokje mag niet ontbreken. Want daarop gaat het mannetje zitten om het vrouwtje te lokken." De kleuren en de afwerking kunnen ook variëren. Jaap: "Mussen kunnen ongeveer zeven kleuren onderscheiden, dus rood of geel maakt ze niet veel uit. En ze zijn niet veeleisend. Een goed gat en wat bosschages in de buurt is voldoende."

1**2**

Als stadsvogeladviseur bij Vogelbescherming probeert Jaap zijn liefde voor de vogels over te brengen op anderen. “Vogels zijn een grote passie van me. Ik vind het mooi om anderen daarin ook te stimuleren. Dat doe ik als vrijwilliger bij Vogelbescherming, door bijvoorbeeld de jeugd te enthousiasmeren.”

Met zijn eigen creaties, niet alleen mussenflats, maar ook zwaluwtillen en bijenhôtels, hoopt Jaap lokaal bij te dragen. “De kasten vallen op, trekken de aandacht van anderen. Als zij ook

weer een kastje ophangen, is er weer een plekje voor een vogel. Of een vlinder, nachtvlinder of oorworm. Je weet nooit wie het kastje uiteindelijk betreft. De natuur gaat haar eigen gang. Maar alle beetjes helpen. Op kleine schaal kun je heel veel bereiken.”

- 1.** Het invlieggat bepaalt de aantrekkelijkheid voor de huismus. Dit moet de juiste doorsnede hebben (34 millimeter).
- 2.** Een stokje is onmisbaar. Zittend op het stokje lokt het mannetje een vrouwtje in het voorjaar.
- 3.** Jaap van den Berg hoopt met zijn mussenflats anderen te inspireren.
- 4.** Mussen zijn echte koloniebroeders die graag bij elkaar zitten.

3

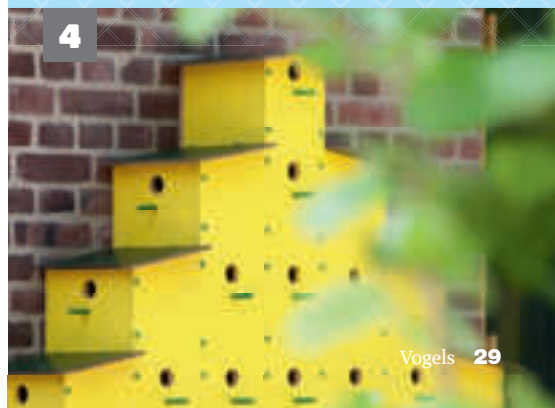
JAAPS TIPS

- 1. STOP IN HET ONTWERP WAT VAN JEZELF, HOE PERSOONLIJKER HOE LEUKER.**
- 2. EEN NESTKAST HOEFT NIETS TE KOSTEN, GEBRUIK GERUST RESTMATERIAAL. MUSSEN ZIJN NIET VEELEISEND.**
- 3. DE DOORSNEDE VAN HET INVLEGGAT IS HET BELANGRIJKST, VOOR DE MUS IS DIT 34 MILLIMETER.**
- 4. WELKE VOGEL OF WELK DIER ER UITEINDELIJK JE NESTKAST BETREKT IS NIET TE VOORSPELLEN, MAAR ZOLANG HET HOKJE EEN BEWONER KRIJGT, HEB JE BIJGEDRAGEN.**
- 5. LOK HUISMUSSEN MET WITZAAD, DAAR ZIJN ZE GEK OP.**
- 6. EEN MUSSENFLAT KAN UIT ÉÉN KAST BESTAAN MET MEERDERE COMPONENTEN, MAAR JE KUNT OOK MEERDERE LOSSE NESTKASTJES BIJ ELKAAR HANGEN.**
- 7. EEN ZELFGEMAAKT NESTKASTJE IS OOK LEUK OM CADEAU TE GEVEN.**

4

Vogelvriendelijke
bepanting

GA VOOR VARIATIE

Vogels houden van afwisseling.
Als je kiest voor bomen, vaste
planten, heesters en hagen,
weten ze je tuin binnen
no-time te vinden.

Lijsterbes

Van de hak op de tak

Heb je een boom of boompje in je tuin, dan zie je gegarandeerd meer vogels. Merels, zanglijsters, huismussen, boomkruipers, boomklevers, mezen, gaaien en spechten kunnen bijna niet zonder. Bomen bieden uitzicht, voedsel, veiligheid, nestgelegenheid, schaduw en schoonheid.

APPELBOOM *Malus* (diverse soorten)

BEUK *Fagus sylvatica*

EENSTIJLIGE MEIDOORN *Crataegus monogyna*

HULST *Ilex aquifolium*

KROOSTESPRUIM *Prunus domestica* ssp. *insititia*

LIJSTERBES *Sorbus aucuparia*

MEELBES *Sorbus aria*

MOREL *Prunus cerasus*

PRUIM *Prunus domestica*

RUWE BERK *Betula pubescens*

VOGELKERS *Prunus padus* 'Albertii'

ZACHTE BERK *Betula pubescens*

ZOETE KERS *Prunus avium*

ZOMEREIK *Quercus robur*

ZWARTE ELS *Alnus glutinosa*

Tekst **VBN, Maureen Kemperink**
Fotografie **Jasper de Ruiter**

Behaaglijk

De groenste erfafscheiding die er bestaat: een haag. Het is prachtig te zien hoe huismussen het ene moment luid tsjilpend je tuin opstellen kunnen zetten en zich het volgende moment pijlsnel terug kunnen trekken in een veilige haag. Compleet onzichtbaar en muisstil.

HAAGBEUK *Carpinus betulus*

HONDSROOS *Rosa canina*

LIGUSTER *Ligustrum vulgare*

MEIDOORN *Crataegus monogyna*

TAXUS *Taxus baccata*

VELDESDOORN *Acer campestre*

VUURDOORN *Pyracantha coccinea*

Vuurdoorn

AALBES *Ribes rubrum*

BERGROOS *Rosa glauca*

BLAUWE BES *Vaccinium corymbosum*

BOSROOS *Rosa arvensis*

BRAAM *Rubus laciniatus*

BROODBOOM *Aucuba japonica*

DAUWBRAAM *Rubus caesius*

DUINDOORN *Hippophae rhamnoides*

EGELANTIER *Rosa rubiginosa*

FRAMBOOS *Rubus idaeus*

FRANSE ROOS *Rosa gallica*

GEWONE BRAAM *Rubus fruticosus*

GLANSMISPEL *Photinia villosa* var. *laevis*

HONDSROOS *Rosa canina*

JENEVEVBES *Juniperus communis*

KANEELROOS *Rosa majalis*

MAHONIE *Mahonia japonica*

OLIJFWILG *Elaeagnus multiflora*

RIMPELROOS *Rosa rugosa*

SNEEUWBES *Symphoricarpos albus*

TROSVLIER *Sambucus racemosa*

VOSSEBES *Vaccinium vitis-idaea*

VUILBOOM/SPORKEHOUT *Rhamnus frangula alnus*

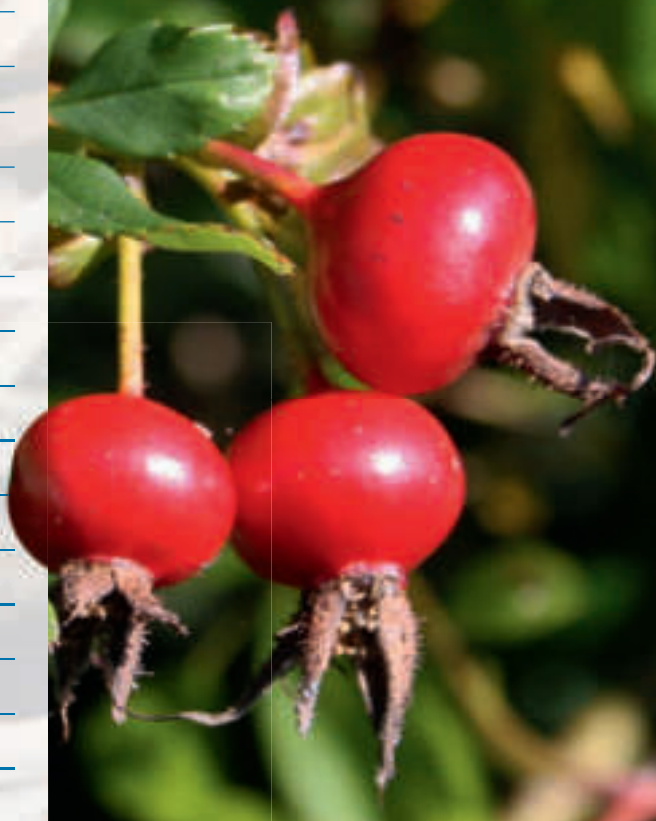
VUURDOORN *Pyracantha coccinea*

WITTE KORNOELJE *Cornus alba*

ZWARTE BES *Ribes nigrum*

Handige heesters

Heesters zijn houtige struiken die soms ook als haag kunnen dienen. Vogels vinden er beschutting, ze maken er nesten in en pikken er later in het seizoen een besje van mee. Insecten komen af op de bloemen en ook daar lusten vogels wel pap van.

Rozenbottels

Muurbloempjes

Als je geen haag aan kunt leggen om je tuin, dan zijn klimplanten het ideale alternatief voor muur of schutting. Vogels broeden en schuilen er graag in en ze vinden er voedsel in de vorm van insecten en bessen.

Hop

BLAUWE REGEN *Wisteria sinensis*

HOP *Humulus lupulus*

KLIMHORTENSIA *Hydrangea anomala*
var. *petiolaris*

KLIMOP *Hedera helix*

KLIMROOS *Rosa 'Bobbie James'*
Ramblertype

KLIMROOS *Rosa filipes 'Kiftgate'*
Ramblertype

WUURDOORN *Pyracantha 'Orange Charming'*

WILDE BOSRANK *Clematis vitalba*

WILDE KAMPERFOELIE *Lonicera periclymenum*

WILDE WINGERD *Parthenocissus*

WINTERJASMIJN *Jasminum nudiflorum*

Vast en zeker

Roodborstjes, merels, zanglijsters, heggenmussen: ze scharrelen graag in je tuin op zoek naar eten. Tussen vaste planten kunnen ze ongestoord insecten en wormen vangen. Later in het seizoen zijn de zaden ook aantrekkelijk voor onder meer putters en vinken.

ADDERWORTEL *Persicaria*

ASTER *Asteraceae*

BOERENWORMKRUID *Tanacetum vulgare*

DUIFKRUID *Scabiosa caucasica*

DUIZENDBLAD *Achillea millefolium*

DUIZENDKNOOP *Polygonum*

ENGELS GRAS *Armeria maritima*

GELE DOVENETEL *Lamium galeobdolon*

GEVLEKTE ARONSKELK *Arum lappa*

GULDENROEDE *Solidago*

JUDASPENNING *Lunaria annua*

KAARDENBOL *Dipsacus sylvestris*

KATTENSTAART *Lythrum salicaria*

KNOOPKRUID *Centaurea jacea*

KOGELDISTEL *Echinops*

KONINGINNENKRUID *Eupatorium cannabinum*

KORENBLOEM *Centaurea*

LAVENDEL *Lavendula*

Koninginnekruid

LIEVEVROUWEBEDSTRO *Galium odoratum*

LOOK-ZONDER-LOOK *Alliaria officinalis*

MAAGDENPALM *Vinca minor*

MARGRIET *Chrysanthemum*

MARTJOLEIN *Origanum hybridum*

PENNINGKRUID *Lysimachia nummularia*

RIDDERSPOOR *Delphinium elatum*

ROBERTSKRUID *Geranium robertianum*

ZONNEHOED *Rudbeckia*

SPIREA *Astilbe*

TEUNISBLOEM *Oenothera*

VARENS

VELDSALIE *Salvia pratensis*

VERBENA *Verbena bonariensis*

VETKRUID *Sedum*

VINGERHOEDSKRUID *Digitalis purpurea*

VROUWENMANTEL *Alchemilla mollis*

WILDE BERTRAM *Achillea ptarmica*

WILDE TIJM *Thymus serpyllum*

ZENEGROEN *Ajuga reptans*

ZONNEKROON *Silphium laciniatum*

ZWARTE TOORTS *Verbascum nigrum*

BOEKWEIT *Fagopyrum esculentum*

GIERST *Panicum*

GROTE KAARDENBOL *Dipsacus fullonum*

HAYER *Avena sativa*

KEIZERSKAARS *Verbascum phlomoides*

KOOLZAAD *Brassica napus*

PAARSE MORGENSTER *Tragopogon porrifolius*

PEEN *Daucus carota*

RAAPZAAD *Brassica rapa*

TEUNISBLOEM *Oenothera*

VEERDELIG TANDZAAD *Bidens tripartita*

VLAS *Linum usitatissimum*

ZONNEBLOEM *Helianthus annuus*

1 + 1 = 2

Een- en tweejarige bloemen fleuren je tuin op. Ze trekken veel insecten aan waardoor er ook vogels op af komen. Strooi hier en daar wat (biologisch) zaad in het rond en laat je verrassen door wat eruit komt. 🐦

Tekst **VBN, Maureen Kemperink**
Fotografie **Jasper de Ruiter**
Illustratie **Elwin van der Kolk**

Het is zover: de lente breekt aan. Voorzichtig mag je weer iets gaan doen in je tuin. Begin met het planten van voorjaarsbloeiers. Daar word je zelf blij van, er komen insecten op af en die trekken weer veel vogels aan.

VOORJAARS- BLOEIERS

en nestbouwers

Bessen van de meidoorn.

Hulstbessen

TUINTIP

Bied staartmezen nestgelegenheid door het aanplanten van dichte (doorn)struiken in je tuin. Bijvoorbeeld hulst of meidoorn. Heb je daarnaast loofbomen op je erf en een mooie afwisseling tussen open gras en struikgewas, dan is de kans groot dat er een paartje staartmezen bij jou gaat broeden.

Staartmees in de meidoorn.

STAARTMEZEN bouwen nu hun nest

Deze grappige vogeltjes met hun lange staart maken een gesloten ovaal nest met een holletje als ingang. Het bestaat aan de buitenzijde uit kleine stukjes korstmos en de binnenzijde is bekleed met veren. Ze zijn maar liefst drie weken bezig met het bouwen ervan. Desondanks is het van binnen erg krap; daarom zie je nog weleens een staartmees met een geknakte staart.

HAPJE NECTAR

Ook de bloemen zelf zijn niet altijd veilig voor vogels. Zo nemen pimpelmezen graag een hapje nectar en zijn goudvinken dol op bloemknoppen. Plant er dus extra veel. Denk bijvoorbeeld aan pinksterbloem, longkruid, look-zonder-look, gele dovenetel en dotterbloem. 🌱

UILSKUIKEN, LELIJK EENDJE: JONGE VOGELS
BEGINNEN HUN LEVEN NIET ALTIJD MET EEN GOED
IMAGO. DAT HET ENE JONG HET ANDERE NIET IS,
MOGE DUIDELIJK ZIJN. DAT MOOI, SCHATTIG EN LELIJK
HEEL SUBJECTIEVE KEUZES ZIJN, OOK. HIER DE DRIE
MOOISTE, DE DRIE SCHATTIGSTE EN DE DRIE LELIJKSTE
KUIKENS VOLGENS ONS.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** Fotografie **Marijke Dusseljee**

A photograph of two fluffy, downy bird chicks perched on a weathered wooden branch. The chicks are covered in soft, brown and grey down. The background is a dark, warm brown. The text is overlaid on the lower half of the image.

KUIKEN- PORTRETTE

mooiste
schattigste
lelijkste

GRIJP NIET IN

Soms zie je een jonge vogel piepend op de grond of een tak zitten, schijnbaar hulpeloos. Laat hem vooral met rust. Zijn ouders zijn in de buurt voedsel voor hem aan het zoeken. Kijk voor meer informatie op bladzijde 60.

Fuut

Pimpelmees

Meerkoet

De mooiste

FUUTJES

Deze gestreepte schatjes reizen mee op de rug van vader of moeder. Zo blijven ze lekker warm.

PIMPELMEESTJES

Hun bijna hartvormige gele snaveltjes omlijsten de schreeuwend rode keeltjes: wij willen eten, eten, eten!

MEERKOEJTJES

Zo vader, zo zoon. Of niet? Bij meerkoetjes toch niet: hoe krijgen egaal zwarte meerkoetouders het voor elkaar om rood-geel-zwarte punkkinderen te krijgen?

NET ZO EIGENWIJS

JONGE ROODBORSTEN HEBBEN NOG GEEN RODE BORST. DAT IS HANDIG: ZO ZIEN VOLWASSEN ROODBORSTEN HUN EIGEN KROOST NIET ALS CONCURRENTIE. WANT RODE BORST = CONCURRENT! MAAR AL HEBBEN ZE NOG GEEN RODE BORST, DIE JONGEN ZIJN AL NET ZO EIGENWIJS ALS HUN OUDERS!

Roodborst

Huisbus

Winterkoning

De schattigste

WILDE EENDJES

Achtereenvolgens: donzig geel, donzig bruin, donzig geelbruin. Schattig op zijn zachtst.

WINTERKONINKJES

De kleintjes van het kleinste vogeltje van Nederland zijn, hoe zullen we het zeggen?

Nog kleiner? Nog schattiger? Snoepig!

HUISMUSTES

Deze onhandige verenbaaltjes puberen een dag of twee in je tuin rond, met ijverige ouders die af en aan vliegen met voer voor hun altijd-hongerige kroost.

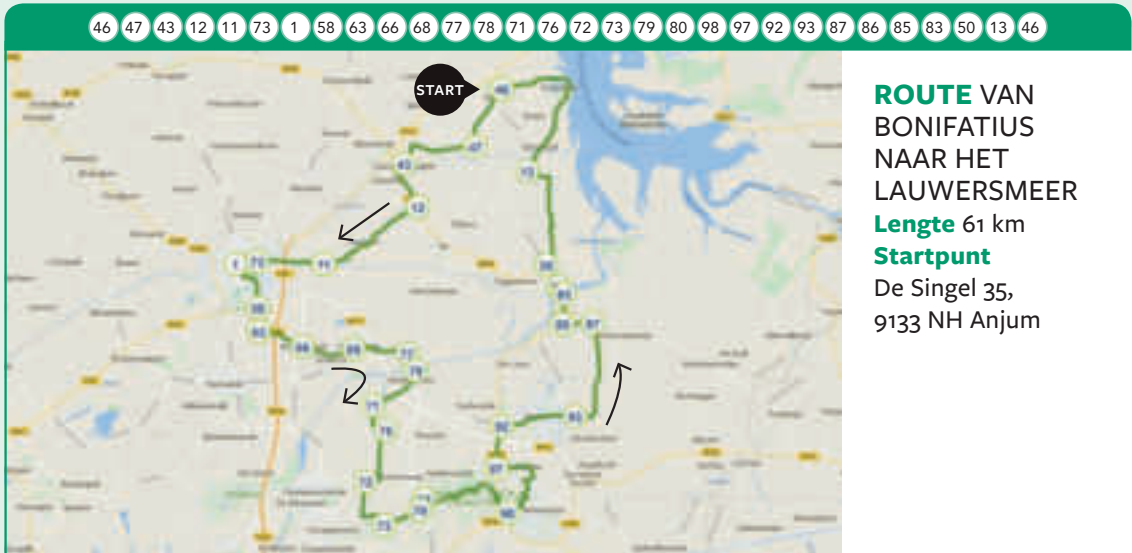
Wilde eend

VLEGVLUG

Kuikens die meteen na hun komst uit het ei al kunnen lopen en fladderen - en het nest meteen verlaten - worden nestvlieders genoemd. Kuikens die de eerste weken nog in het nest moeten blijven om verzorgd te worden door de ouders, heten nestblijvers.

FIETSROUTE 2

🚲 VAN BONIFATIUS NAAR HET LAUWERSMEER 🚲

ROUTE VAN BONIFATIUS NAAR HET LAUWERSMEER

Lengte 61 km

Startpunt

De Singel 35,
9133 NH Anjum

Vogelliefhebbers halen hier hun hart op

Oude steden, agrarische landschappen en een van de grootste nationale parken van Nederland liggen aan deze mooie route.

1 DOKKUM

Rondom de oude binnenstad liggen nog de originele stadsmuren met de hoekige bastions die kenmerkend zijn voor veel vestingen in Nederland. Vroeger sloten de stadspoorten van Dokkum om 22.00 uur. Om mensen buiten de stad hiervan op de hoogte te stellen, werden om 21.50 uur de klokken geluid. Nog steeds hoor je hier elke avond op dit tijdstip de klokken luiden, al gaat de poort niet meer dicht. Bezienswaardigheden hier zijn onder meer het stadhuis, de kerken, de waag, het Admiraalshuis en de vestingwerken.

1 - 63 BONIFATIUSPARK

Volgens de overlevering stierf de heilige Bonifatius bij Dokkum. Dat heeft van de plaats een bedevaartsoord gemaakt. Centraal in het Bonifatiuspark staat de Bonifatiuskapel, gebouwd in de vorm van een Romeins amfitheater. Verder kun je hier een standbeeld van Bonifatius en de veertien staties van de kruisweg zien.

92 - 93 KOLLUM

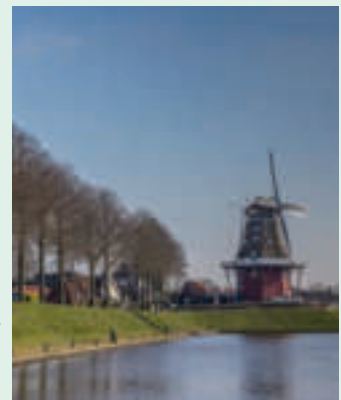
Kollum had vroeger een centrale en bestuurlijke functie in de regio. Hierdoor was het een welvarende plaats, terwijl de regio destijds een van de armste van Nederland was. De binnenstad valt op door de vele Hollandse gevels.

13 NATIONAAL PARK LAUWERSMEER

Dit natuurgebied op de grens tussen Friesland en Groningen is ontstaan toen na afsluiting van het Lauwersmeer het wad droog kwam te staan. Hier heeft de natuur lang de vrije hand gekregen, waardoor er een gevarieerd landschap ontstond. Het is populair bij (trek) vogels en dus ook bij vogelliefhebbers. ■

NOG STEEDS WORDEN IN DOKKUM OM 21.50 UUR DE KLOKKEN GELUID - AL GAAT DE POORT NIET MEER DICHT

De lekkerste

TURKSE TORTELS

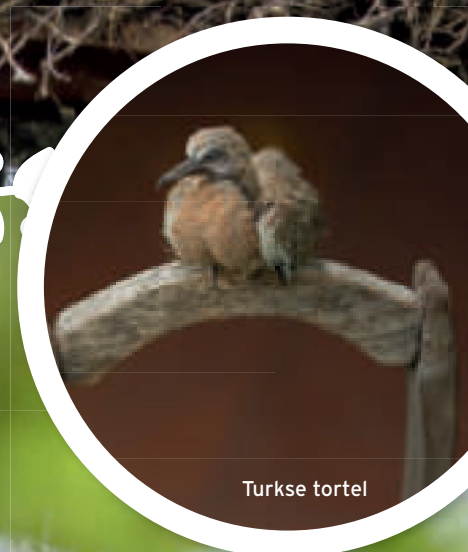
Een snavel als de laadklep van een vrachtwagen, een dikke krop vol met zaadjes en je hele lijf onder het lichtgele kuikenpluis. Gelukkig hebben tortelpubers geen spiegels.

BOSUILTJES

Tja, wat wil je als je als uilskuiken ter wereld komt? Kom over een paar weken maar terug.

OOIEVAARTJES

Nota bene hét symbool van geboorte, de ooievaar. Hun ouders waren te druk met het rondbrengen van andermans kroost, zullen we maar zeggen.

Turkse tortel

Bosuil

**Anna Kemp
is tuinvogelgek**

‘ZORG VOOR
diversiteit,
DAN VOLGEN DE
VOGELS VANZELF’

De vlonder bij de vijver is
Anna's favoriete plek in de tuin.

De putter staat al jaren
op nummer één op
Anna's tuinvogeltellijstje.

DE TUIN VAN ANNA KEMP IS MEER DAN EEN TUIN. EN MEER DAN ÉÉN TUIN OOK TROUWENS. HET LAND RONDOM HAAR BOERDERIJ TELT EEN VOGELTUIN, EEN GERIEFHOUTBOSJE, EEN VLINDERTUIN, EEN GEURTUIN, EEN BIJENTUIN, EEN MOESTUIN EN EEN KRUIDENTUIN. EEN DROOMTUIN WAAR JE – HOE KAN HET OOK ANDERS – OOK KUNT OVERNACHTEN.

Struik met bestjes

”Als kind kreeg ik een struik van mijn vader. Ik plantte de struik in onze tuin en verzorgde hem. In het voorjaar kwam er bloesem tevoorschijn waar veel bijen op afkwamen. Wat later volgden de bessen en die trokken vogels aan. Ik was een jaar of negen en ik dacht: als ik zo'n struik verzorg, krijg ik er allemaal bestjes bij!”

Trouwe tuinvogelteller

“Ik doe ieder jaar mee aan de Nationale Tuinvogeltelling van Vogelbescherming. In 2008, toen we hier net begonnen en ons

land nog bedekt was met Engels raaigras, telde ik zes soorten. In 2017, negen jaar en een complete vogelvriendelijke tuininrichting later, waren dat er maar liefst zestien! Mijn tuin is het bewijs dat diversiteit vogels aantrekt.”

Vogels in alle seizoenen

Anna heeft haar tuin zo ontworpen dat er het hele jaar door vogels te zien zijn. “Niet alleen in de winter op en naast de voederplank, maar ook baltsend en broedend in het voorjaar, jongen grootbrengend in de zomer en voedsel verzamelend in de herfst. Doordat ik mijn tuin zo divers mogelijk heb ingericht, kunnen vogels hier in alle seizoenen terecht.”

Anna Kemp

In een gevarieerde tuin is er jaarrond voedsel, beschutting en een broedplaats te vinden voor vogels.

Zoete smulhaag

Om de moestuin staat een 'smulhaag'.
"Die bestaat uit braam, framboos, rode bes en witte bes waar mensen en vogels van mogen snoepen. Hij staat gericht op het zuiden, daar worden de vruchten lekker zoet van."

Favoriete plek

"Rechtsvoor op de vlonder bij de vijver.
Daar zie je de vogels van heel dichtbij."

Favoriete vogel

Lachend: "Onze buur-steenuil. Die komt in onze tuin om te snacken, maar hij broedt bij de burens. Hij zit vaak op hun dak, waar we hem vanaf ons terras precies kunnen zien. Die prachtige gele ogen ..."

Iedereen een vuurdoorn

Wat Anna betreft zou iedereen een vuurdoorn in de tuin moeten hebben. "Voor de natuurwaarde krijgt de vuurdoorn een tien: zijn bloesem trekt veel bijen en andere insecten, zijn bessen zijn geliefd bij veel vogels – vooral bij spreeuwen en lijsters – en de struik vormt op den duur een ondoordringbare schuilplaats voor de kleinere soorten. Ik zag een keer vanuit mijn raam een sperwer loeren naar een paar huismussen die zich in de vuurdoorn hadden verschanst. Hij bekeek het van alle kanten, maar er was voor hem letterlijk geen doorkomen aan. De mussen zaten zo veilig als wat." 🐦

ANNA MAAKT SINDE 2005 ONTWERPEN VOOR NATUURTUINEN EN BOERENERVEN. IN 2008 KOCHT ZE SAMEN MET HAAR PARTNER DE BOERDERIJ MET RUIJ 2 HECTARE WEILAND IN HET ACHTERHOEKSE SINDEREN. IN DE BOERDERIJ HEBBEN ZE EEN BED & BREAKFAST EN EEN THEESCHENKERIJ.

KIJK VOOR MEER INFORMATIE ÉN INSPIRATIE OP ANNA'S WEBSITE:
WWW.NATUURLIJKBUITEN.NL

Een insectenhotel is een waardevolle aanvulling in elke tuin.

WACHT MET SNOEIEN

tot broedseizoen voorbij is

Het broedseizoen is in volle gang. Overal zijn vogels druk bezig met het bouwen van nesten, het leggen en uitbroeden van eieren en het verzorgen van hun jongen. Toch zou je net die struik nog even willen snoeien ... Doen of niet doen?

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Ruud van Beusekom, Jouke Altenburg**

NIET DOEN

Niet alleen omdat je er toch niet aan moet denken dat je een mogelijk nest verstoort van die merel die al sinds jaar en dag in jouw tuin broedt, maar ook omdat het niet mag. Alle inheemse vogels, hun nesten en hun eieren zijn beschermd op grond van de Wet Natuurbescherming. Het is niet toegestaan om vogels te vangen, te doden of te verstoren, of om hun nesten en eieren te beschadigen. Dit geldt zowel voor vogels in de stad als voor vogels op het platteland en in natuurgebieden.

Jonge merel.

KIJKTIP STEENUIL

DEZE GEELOGIGE KLEINE UIL BROEDT
VAAK OP BOERENRIVEN, ZEKER ALS DIE
VOLDOENDE NATUURLIJKE VARIATIE
BIEDEN. VANAF PAALTJES ZOEKT HIJ NAAR
VOEDSEL ZOALS VELDMUIZEN EN VLIEGT
DAAR IN GOLVENDE VLUCHT OP AF.

Steenuilskuiken

Nest vol jonge roodborsten.

Snoeien buiten broedseizoen

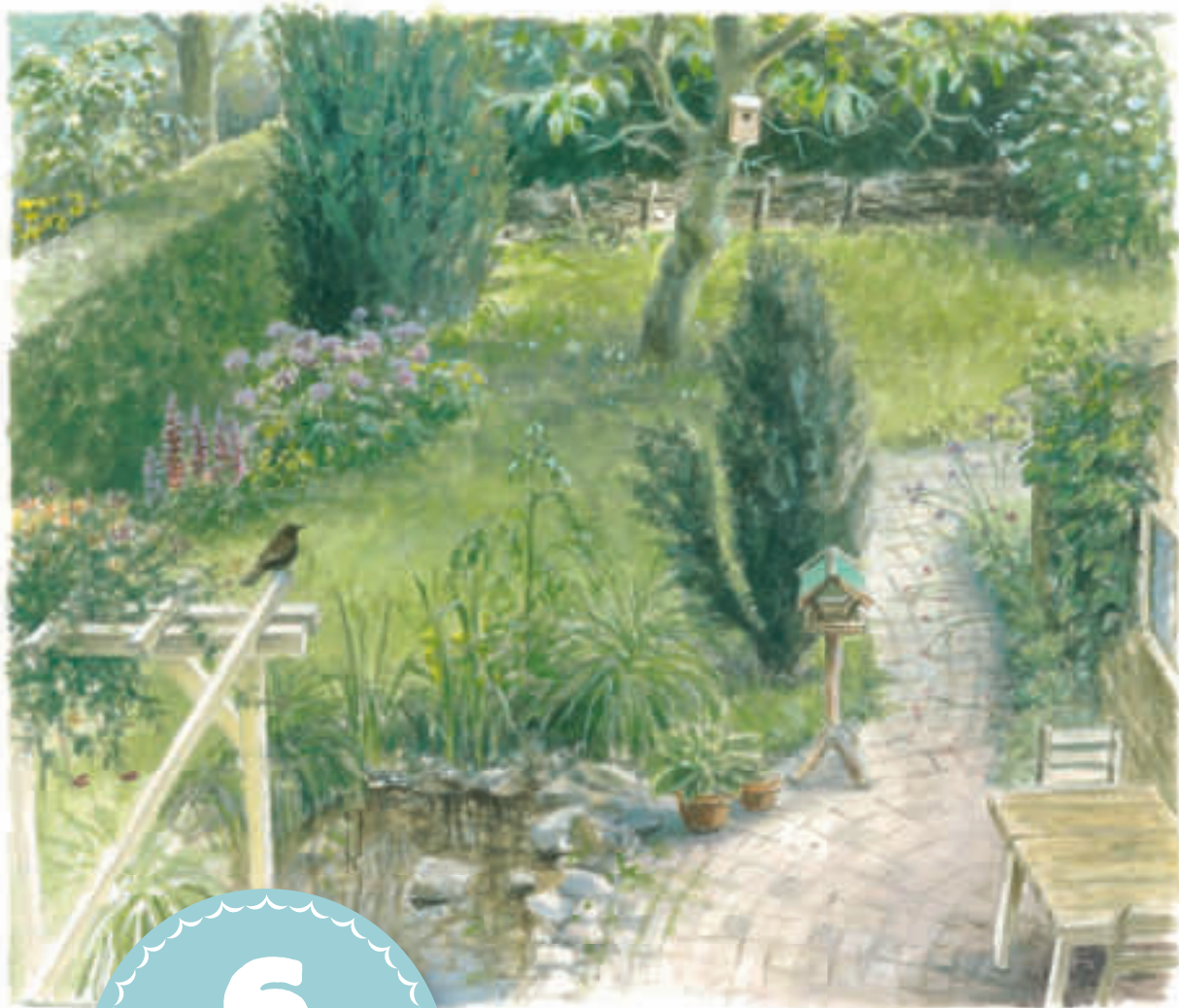
Nesten van inheemse vogelsoorten zoals merels, koolmezen en roodborstjes zijn gedurende de broedperiode beschermd. Buiten het broedseizoen geldt deze wettelijke bescherming alleen voor vogels met jaarrond beschermde nesten zoals steenuilen, gierzwaluwen, huismussen en veel roofvogels. Broedt er een steenuil op je erf, let dan goed op dat je niet in de buurt van het nest snoeit. Wil je meer weten van deze wet, kijk dan op www.vogelbescherming.nl/wet 🐦

Jong van de koolmees.

Roodborst

6 MYTHES

OVER VOGELTUINEN ONTKRACHT

Tekst **VBN, Jeanet van Zoelen** 🇳🇱 Illustraties **Elwin van der Kolk**

Over de 'vogelvriendelijke tuin' doen enkele hardnekkige mythes de ronde. Die tuin zou bijvoorbeeld wild moeten zijn, met alleen maar inheemse planten erin. Deze en vijf andere mythes worden hier ontkracht.

Voor een goede vogeltuin moet je hard werken

Voor een goede vogeltuin hoef je alleen flink wat stenen eruit te gooien (en maak er dan misschien een stapelmuurtje van)! Alles wat op de plek van de weggehaalde tegels groeit, is al meteen een stuk vogelvriendelijker. Natuurlijk is het goed om én een boom én een vijver én bloemen én een grasveld te hebben, maar het een óf het ander is ook best. En zelfs als je helemaal niet tuiniert en de tuin is één wilde chaos, komen er vanzelf vogels. Niemand wil natuurlijk totale chaos in de tuin, dus dan is het handig om er wat onderhoudsarme planten in te zetten.

Een strak gazon of een wilde bloemenweide, vogels genieten van beide.

Wel of niet hard werken in de tuin, voor vogels maakt het niet uit.

In een vogeltuin mogen alleen inheemse planten staan

Alles wat groen is - in- of uitheems - en bloemen of bessen geeft, is goed voor insecten en vogels. Nu is het wel zo dat sommige insecten afhankelijk zijn van inheemse planten. En uitheemse planten kunnen in de natuur woekeren. Het is dus goed om inheemse soorten te kiezen, maar heus niet uitsluitend. En liever een tuin vol uitheemse planten dan een tuin vol steen.

Een vogeltuin moet wild zijn

Een vogeltuin hoeft helemaal niet wild te zijn. Bloemen in perkjes en buxus tot op de millimeter in vorm gesnoeid, zijn nog steeds uitstekend voor vogels. En natuurlijk is het prima om het gras te maaien! Veel vogels profiteren van kort gras, zoals de merel. Wie een hekel heeft aan maaien kan een heerlijke wilde bloemenweide laten groeien, maar het is allebei goed!

Kleine kinderen gaan niet samen met een vogeltuin

Trampoline, zandbak en speelhuisje nemen natuurlijk ruimte in beslag en kinderen moeten lekker kunnen rennen en spelen en druk doen. Maar dat kan prima in een vogeltuin. Gras, bloemen en bomen groeien gewoon eromheen en de vogels wennen aan het gezin. Het is juist gezond voor kinderen om op te groeien in het groen. Zonder tegels zijn er ook veel minder kapotte knieën (maar stel niet te hoge eisen aan het grasveld). Zet een appelboompje en wat aardbeien neer en de kinderen hebben een extra bezigheid.

Als er vogels in mijn tuin zitten mag ik niet meer snoeien

Als er vogels broeden, mag je die niet verstoren, dat klopt. Maar de struiken en bomen waar ze niet in zitten mogen gewoon gesnoeid. Let wel op, de nesten zitten soms goed verstopt. En als een paar weken later alle jongen zijn uitgevlogen (let op dat er geen tweede legsel is), mag ook de haag met het nest worden gefatsoeneerd. 🐦

Bestrating is onderhoudsarm

Bestrating is juist een onderhoudsramp. Je wilt toch dat het er netjes uitziet, dus moet je herhaaldelijk aan de slag met hogedrukspuit of algenverdelger. Daarbij moet je nog steeds onkruid wieden, want dat komt aan alle kanten tussen de voegen door. Lekker plekje om te kiemen juist. En tenslotte staat het wel wat kaal, dus vrijwel iedereen met een betegelde tuin gaat uiteindelijk in de weer met potplanten. En dát is pas veel werk. Veel makkelijker om ze in de volle grond te planten.

Ná het broedseizoen kun je volop snoeien.

Onbewoond heeft het de tand des tijds doorstaan

De eerste kastelen van Nederland werden in een ronde vorm gebouwd. Pas later ontdekte men dat een vierkant kasteel beter te verdedigen was.

73 KASTEELRUÏNE BATENBURG

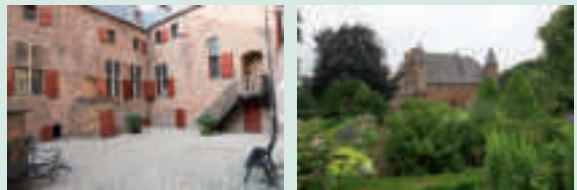
Kasteel Batenburg is een van de overgebleven ronde kastelen van Nederland. Het kasteel dateert uit de 12e eeuw. Door de eeuwen heeft het kasteel veel geleden en uiteindelijk verviel het in 1794, na brandstichting door Franse troepen, tot een ruïne. De overblijfselen werden steeds kleiner omdat bewoners van het omliggende gebied de ruïne gebruikten als steengroeve. Opmerkelijk zijn de muren met daarin zogeheten speklagen, gevormd

Kasteel Batenburg

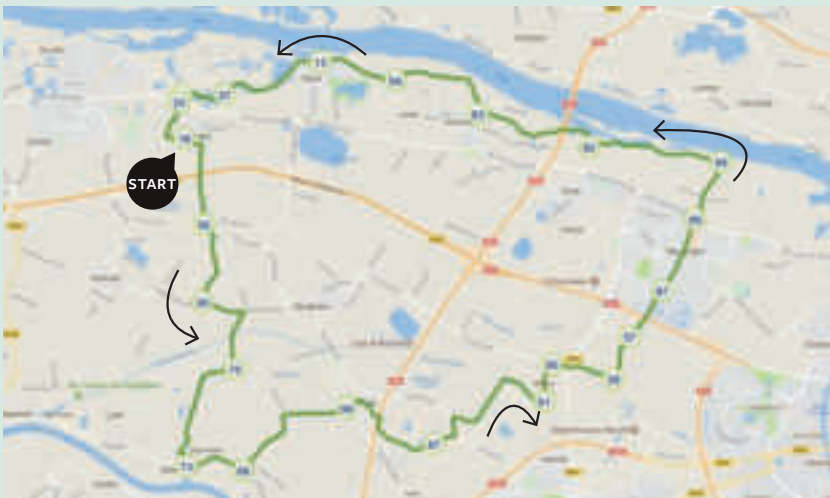
Kasteel Hernen

door stenen in een andere kleur. Het kasteel is goed te zien van buiten de muren, maar enkele keren per jaar wordt het ook opengesteld voor publiek.

68 KASTEEL HERNEN

Ook bij Hernen ligt een middeleeuws kasteel, alleen is dit geen ruïne. Het is sinds de 17e eeuw niet meer bewoond, daardoor heeft het de tand des tijds in haar oude vorm zeer goed doorstaan. Uniek zijn de overdekte weergangen: geen enkel ander kasteel in Nederland heeft die. ■

ROUTE LANGS DE MAAS EN BURCHTEN

Lengte 38 km

Startpunt

Kerkweg 67A,
6654 AS Afferden

TE HOOI en TE GRAS

VARIATIE DOET ETEN

OMDAT OOK VOGELS HUN VOORKEUR HEBBEN: VIER SPECIALE VOGELPINDAKAZEN. ZONDER TOEGEVOEGDE ZOUTEN, DUS LEKKER EN GEZOND VOOR DE TUIVOGELS. DIT PAKKET BEVAT DE SMAKEN 'ORIGINEEL', 'MEELWORMEN', 'BOSVRUCHTEN' EN 'MET NOOTJES'. € 9,95.

Zelfgebouwd

Een nestkast maken is leuk en leerzaam. Met dit pakket heb je alles in huis om een echte mezenkast in elkaar te timmeren. Spijkers, schroeven en handleiding bijgeleverd. Alleen zelf nog even bewerken met milieuvriendelijke verf of beits. € 11,95.

Spechtenbistro

Lok spechten naar je tuin met deze speciale voederblokhouders. Het onderste gedeelte van de houder zorgt voor voldoende grip om te smullen van vetblokken (niet inbegrepen). € 12,99.

Water op stok

Water in de tuin is onmisbaar. Plaats de stok van de Vierno Schaal eenvoudig in de grond. Zo heb je in een handomdraai een leuke drinkplaats. Plaats een drinkschaal voor vogels in de buurt van een struikje of boom, zo kunnen ze altijd een veilig plekje vinden bij onraad. Kleine vogeltjes kunnen de schaal zelfs als vogelbadje gebruiken. Deze keramische serie is in verschillende varianten verkrijgbaar. Alles in dezelfde natuurlijke tint. Niet vorstbestendig. € 8,95.

WAT LOOPT, KRUIPT OF VLIEGT DAAR?

LEER TUIVOGELS HERKENNEN MET DEZE PRACHTIGE TUIVOGELPOSTER. ALLE VEEL-VOORKOMENDE TUIVOGELS ZIJN UITSTEKEND NATUURGETROUW NAGETEKEND DOOR ELWIN VAN DER KOLK. DE NAMEN STAAT VERMELD EN OF HET EEN JAARGAST OF TREKVOGEL IS. AAN DE BOVEN- EN ONDERZIJDE VOORZIEN VAN EEN HOUTEN STOK EN BOVENAAN EEN STEVIG OPHANGKOORD. FORMAAT 100 X 70 CM. € 4,99.

Alle producten op deze pagina zijn verkrijgbaar via www.vogelbeschermingshop.nl

UITDAGENDE ZENUWPEESJES

Koolmezen lijken ideale vogels om te tekenen. Ze zijn het hele jaar aanwezig en als je een voedertafel plaatst, weet je zeker dat je ze zult zien. Helaas zijn het echte zenuwpezen, waardoor ze lastig op papier zijn vast te leggen. Voor je het weet nemen ze een andere houding aan en moet je met een nieuwe schets beginnen. Gelukkig boden drie uitgevlogen jonge mezen in onze moestuin uitkomst. Die zaten rustig op een bamboestok bij de boontjes te wachten tot hun ouders met een rupsje kwamen aanvliegen. Met mijn schetsen van dit drietal kon ik later dit olieverfschilderij maken.

DE OPBOUW VAN EEN KOP. GEBUIK EEN OVAAL VOOR DE KOP EN MEET DE SNAVEL AF AAN DE KOP. ER GAAN ONGEVEER VIJF SNAVELS IN EEN KOP. TEKEN EEN RECHTE LIJN DOOR DE SNAVEL. HET OOG ZIT DAAR NET BOVEN.

OPZET VAN DE KOOLMEES IN EENVOUDIGE VORMEN.

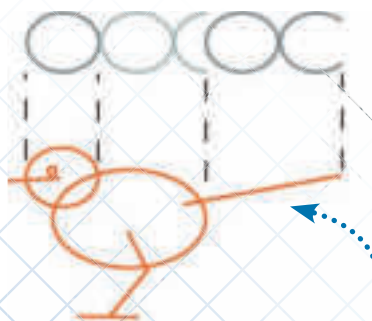

GEEF DE OOGSTREEP, DE WANG EN DE OVERGANG NAAR HET LICHAAM AAN.

SCHILDER DE MEZENKOP OVER HET SCHEMA HEEN.

DE VOGEL GESCHILDERD OVER DE EENVOUDIGE VORMEN.

DE ONDERLINGE VERHOUDINGEN VAN LICHAAMSDLEN KUN JE AFMETEN DOOR ZE MET ELKAAR TE VERGELIJKEN. BIJ DE KOOLMEES PASSEN ER 4,5 KOP IN EEN VOGEL.

KOOLMEES *Parus major*

Paspoort

Ongeveer veertien centimeter met gele onderzijde, groenachtige rug en zwarte pet en verticale borststreep. Witte wangen.

Vlucht

Snel, onregelmatig. Vaak korte vluchten tussen bomen en struiken.

Geluid

Rijk repertoire. Mannetje zingt tientallen melodieën. Veel verschillende roepjes; vinkachtig *tsjing-tsjing*, ook *tsèr-tsèr* en scheldend *tsje-tsje-tsje-tsje*.

Broedgebied

Tuinen en parken tot midden in stadscentra.

Broedsel

Van nature een holenbroeder, die dankbaar gebruik maakt van nestkasten. Vrij slordig nest van mos, grasjes, gevoerd met haar en veertjes. Van april tot in juli, twee broedsels per jaar. Legt zeven tot twaalf eieren; vrouwtje broedt ze in twaalf tot veertien dagen uit en beide ouders brengen de jongen groot, die na 15 tot 22 dagen het nest verlaten.

Voedsel

In zomermaanden insecten, larven, rupsen, spinnen en poppen. 's Winters vooral beukennotjes en allerlei zaden, vetbollen, zonnebloempitten en pinda's op de voedertafel.

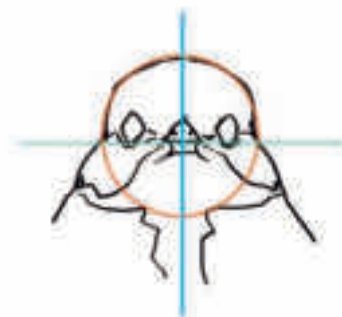
Trek

Na het broedseizoen zwerven koolmezen rond buiten het broedgebied. Onze broedvogels zijn voornamelijk standvogels. Tijdens invasies komen in het najaar vogels in grote aantallen vanuit Oost-Europa en West-Rusland hierheen.

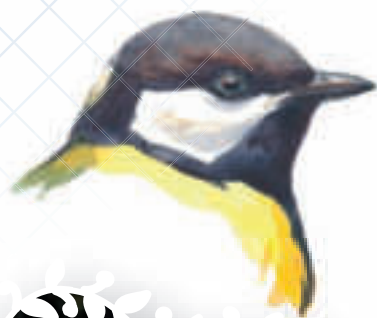
Bescherming/hulp

Als tuinvogel pur sang is de koolmees vrij gemakkelijk te helpen. Hang een of meerdere nestkastjes op met een invliegopening van 32 millimeter. Voer ruimhartig op de voedertafel met zaden, zonnebloempitten, pinda's, pindakaas en vetbollen.

Tekst **Hans Peeters**

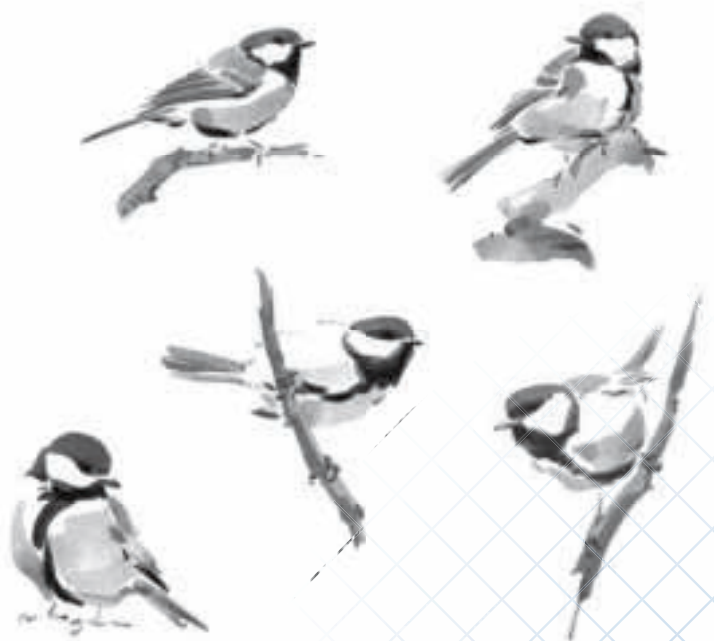
DE KOP VAN EEN KOOLMEES VAN OPZIJ, DRIEKWART EN RECHT VAN VOREN. GEBRUIK DEZELFDE HULPLIJNEN VOOR ALLE DRIE OP DE KOPPEN: OVAAL VOOR DE KOP, RECHTE LIJN DOOR DE SNAVEL EN HET OOG DAAR NAAR NET BOVEN. LET OP DAT BIJ EEN VOGEL RECHT VAN VOREN DE OGEN EVENWIJDIG MOETEN STAAN.

INKTSTUDIES *van een koolmees*

Voor het maken van een inkt schets gebruik ik een marterharen kwast nr. 4, Oostindische inkt en een Classic schetsboek. Vervang de inkt door zwarte aquarelverf als je de kwast langer goed wilt houden. Mengen doe ik op een bordje of klein plastic palet. Hoe meer water, des te lichter de kleur. Ik schilder meestal eerst het lichaam en dan pas de kop. Zo kan ik de verhoudingen beter bepalen. Laat wit wat licht is. Door de ogen wat dicht te knijpen is het makkelijker om de toon van een kleur te bepalen. Het voordeel van inkt boven potlood is dat het nog sneller werkt. Ik kijk goed, concentreer me en schilder dan in één keer de vogel. Gemiddeld duurt een inktstudie bij mij tussen de tien en dertig seconden zodat ik het best in staat ben om het karakter en het gedrag van een vogel te vangen. 🐦

LAAT JONGE VOGELS MET RUST

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Jouke Altenburg, iStock** 🐦 Illustratie **Elwin van der Kolk**

Mei is een fantastische maand: bloemen staan in volle bloei, bijen en hommels zoemen erop los en een nieuwe generatie vogels vliegt uit. Maar soms lijkt er een klein drama plaats te vinden in je eigen tuin.

Jong van de grote lijster.

SCHIJN BEDRIEGT

Misschien heb je het weleens meegemaakt: een jong vogeltje dat luid piepend op de grond zit. Oudervogels lijken in geen velden of wegen te bekennen. Het kan zijn dat je de neiging krijgt om hem op te pakken en in een doosje te zetten. Ons advies: laat het vogeltje met rust. De ouders zijn in de buurt voedsel aan het zoeken.

KIJKTIP

PIMPELMEES

WELBEKEND BEHENDIG VOGELTJE DAT SCHIJNBAAR MOEITeloos ONDERSTEBOVEN AAN DE DUNSTE TAKJES HANGT, OP ZOEK NAAR INSECTEN. BROEDT ZOWEL IN NESTKASTEN ALS IN BOOMHOLTES. VAAK TE ZIEN OP OF ONDER JE VOEDERTAFEL.

NORMAAL VOGELGEDRAG

Wat je ziet is normaal vogelgedrag. Een jong vogeltje moet de kunst afkijken van de ouders. 'Veilig' in een kartonnen doosje ontnem je hem die mogelijkheid, met alle gevolgen van dien.

WAT TE DOEN

- ♥ Houd de kat een paar dagen binnen en vraag de burens dat ook te doen.
- ♥ Als het beestje gewond is (hangende vleugel, slepende poot, bloed op de veren), bel dan een vogelasiel.
- ♥ Als hij midden op een (fiets)pad zit, verplaats hem dan voorzichtig naar de berm.

Zwaluw met jongen.

Merel met pieren.

VOGELS VALLEN NIET UIT HET NEST

Veel mensen denken dat een vogeltje dat op de grond zit uit het nest is gevallen. Maar vogels vallen niet uit het nest; pas als ze groot genoeg zijn, komen ze eruit. Ze kunnen dan vaak nog niet goed vliegen en blijven daardoor de eerste dagen op de grond. Door de bedelroep die ze laten horen weten de ouders precies waar ze zijn. Ze voeren ze nog bij en leren ze waar ze zelf voedsel kunnen vinden. Na een paar dagen kunnen de jongen doorgaans goed vliegen. 🐦

Huisemus met jong.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🌿 Fotografie **Familie Mekel, Frans van Alebeek**

Familie Mekel haalt natuur de tuin in

'IJSVOGELS ZIEN WE HIER DAGELIJKS'

Jaap (55) en Dorien (45) Mekel wonen met hun dochters Iris (16) en Sarah (13) in Friesland.

Hun tuin is een landgoed van maar liefst negen hectare. Ze hebben een vijver ter grootte van een voetbalveld waar de ijsvogels je, als je zwemt, om de oren vliegen. Jaap somt een aantal regelmatig waargenomen tuinvogelsoorten op waar sommige vogelaars alleen maar van kunnen dromen: nachtzwaluw, roodhalsfuut, raaf, slangenarend.

Een enorme stapel boomstobben trekt talloze vogels en andere dieren aan.

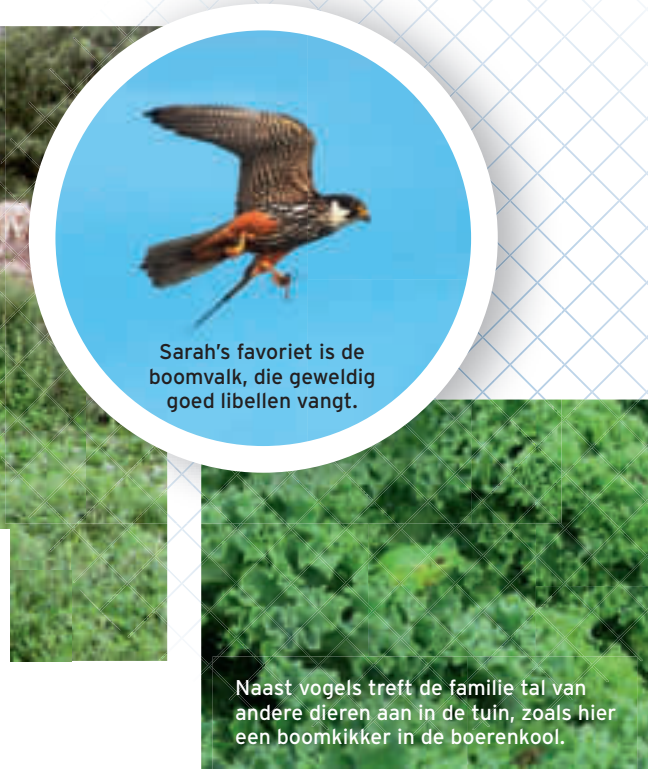
Alle vier gek op de natuur

De landgoedtuin grenst aan het Fochteloërveen, een uitgestrekt hoogveen gebied van Natuurmonumenten, bekend om de kraanvogels. Jaap en Dorien hebben een eigen natuurbeheerbedrijf, niet gek dus dat de tuin als een natuurgebied is ingericht.

Alle gezinsleden zijn gek op de natuur. En ze weten er ook allemaal heel wat van. Jaap en Dorien waren vroeger lid van de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie) en Iris en Sarah zijn dat nu ook. “Uit eigen vrije wil”, lacht vader Jaap.

Bijvoeren met dood hout

“Wij hebben geen voedertafel. We voeren de vogels bij door dood hout neer te leggen. Of neer te zetten”, vertelt Jaap. Onlangs kocht hij enkele gekapte eiken en liet die rechtop plaatsen, vastgemaakt aan een conifeer. Vier

Sarah's favoriet is de boomvalk, die geweldig goed libellen vangt.

Nast vogels treft de familie tal van andere dieren aan in de tuin, zoals hier een boomkikker in de boerenkool.

soorten spechten hebben ze er al op zien zitten. Ook de enorme stapel van boomstobben is een feest voor vogels en tal van andere dieren.

Favoriete vogels

Jaap: “Ik heb er meerdere, maar als ik moet kiezen: de raaf, die maakt zulke geweldige geluiden.”

Dorien: “De kraanvogel, vanwege zijn geluid en statige uitstraling.”

Iris: “De ijsvogel, omdat hij zo mooi is.”

Sarah: “De boomvalk, omdat ik graag ook zo goed libellen wil kunnen vangen.” 🐦

Ledenaanbieding

Maak uw (klein)kind Junior-lid...

**Actie!
Tijdelijk
voor maar
8 euro!**

...en help mee een nieuwe generatie te enthousiasmeren voor vogels en natuur

Junior-leden krijgen 5x per jaar een spannend natuurmagazine

Vogelbescherming betreft kinderen bij vogels en natuur. Scholen kunnen gratis lesmateriaal downloaden via Beleef de Lente Junior. Kinderen kunnen Junior Lid worden van Vogelbescherming. Zo helpen ze mee vogels beschermen en ontvangen ze 5x per jaar het leukste natuurtijdschrift van Nederland over beesten, buiten en beschermen.

**Eenvoudig opgeven via: www.vogelbescherming.nl/juniorlid
of bel Vogelbescherming 030-693 77 00**

TE HOOI en TE GRAS

KWARTET!

EIJN SAMEN OM TAFEL VOOR EEN POTJE KWARTETTEN EN LEER TEGELIJKERTIJD DE LEUKSTE VOGELS KENNEN, ZOALS MEZEN, WEIDVOGELS, UILEN EN EENDEN. SPEEL ALLE ELF KWARTETTEN BIJ ELKAAR. DE ILLUSTRATIES ZIJN VAN ELWIN VAN DER KOLK. € 7,99.

Verzamel ze allemaal

Prachtig verzamelspeldje van een kleurrijke pimpelmees in de serie van de mooiste vogels. Spaar ze allemaal en laat zien welke vogels jouw favorieten zijn. Ook leuk als cadeautje! € 3,-.

Knuffelvink

Zachte goudvink die zijn eigen, natuurgetrouwe zang laat horen als je erin knijpt. Voor kinderen van drie jaar en ouder en natuurlijk ook voor alle vogelliefhebbers. Verkrijgbaar in meerdere varianten. Hoge kwaliteit van Wild Republic. € 10,95.

Niet schrikken!

BEKIJK DE BEWONERS VAN DE TUIN OF VIJVER VAN HEEL DICHTBIJ MET DEZE SUPERLOEP! MET DE DRAAIBARE LENS KUN JE DE INSECTEN VOLGEN ALS ZE BEWEGEN. VERGROOT TOT WEL TIENMAAL. GESCHIKT VOOR KINDEREN VANAF 5 JAAR. € 8,99.

QUIZ

Waaier met 200 vragen (en antwoorden!) over vogels voor aan je broekriem. Zonder dat je het doorhebt leer je alles over vogels. Thuis, onderweg of op school. Geschikt voor kinderen van 8 jaar en ouder. Illustraties: Elwin van der Kolk. € 5,95.

Alle producten op deze pagina zijn verkrijgbaar via www.vogelbeschermingshop.nl

Tekst **VBN, Maureen Kemperink**
Fotografie **Martin Hierck, iStock**

DE VIER V'S VAN

vogelvriendelijke tuin

Met een paar simpele ingrepen maak je je tuin vogelvriendelijker. Neem daarbij de vier V's als uitgangspunt voor de inrichting: voedsel, voortplanting, veiligheid en variatie.

Voedsel

Voedsel uit de tuin

Met een (klein) gazon, een vijver, beplanting en het juiste onderhoud krijg je wormen, insecten, rupsen, zaden, bessen, noten en/of vruchten. De vogels zullen genieten.

Smulhaag

Vogels zijn dol op bessen. In de winter zijn de bessen door hun hoge vitaminegehalte een belangrijke voedselbron. Een smulhaag bestaat uit verschillende besdragende struiken zoals vlierbes, rode bes, blauwe bes, framboos, braam en kruisbes.

Water

Zorg altijd voor water in de tuin. Plaats een waterschaal of maak een vijver met een ondiep gedeelte waar vogels kunnen drinken of een bad nemen.

Bijvoeren

Je kunt de vogels helpen door ze bij te voeren. Prettig voor de vogels en leuk om te doen. Let daarbij op de volgende zaken:

- ☛ Gebruik alleen voedsel van hoge kwaliteit.
- ☛ Voer alleen hoeveelheden die binnen afzienbare tijd opraken, zodat er nooit voedselresten overblijven die kunnen bederven of waar muizen op af kunnen komen.
- ☛ Maak het huisje of de voedertafel regelmatig schoon met heet water om poep, beschimmelde resten en bacteriën te verwijderen.

Voortplanting

Vogels hebben geschikte plekken nodig om te nestelen. Voor vogels die zelf een nest bouwen is dat een dichte struik of boom en voor holenbroeders een nestkast. Ook in een doornige haag of een begroeide schutting is het goed broeden.

In uitgebloeide bloemen en planten vinden vogels veel voedsel.

De vuurdoorn is voor merels een lekkernij.

Gelderse roos

Met water in de tuin bied je niet alleen te drinken aan, vogels komen graag badderen.

BESCHUTTING,
bessen, broeden
EN BADDEREN

Sommige landhuizen zijn nog in goede staat

Na de sloop van klooster Mariënborn zijn op het terrein nabij Arnhem landgoederen ontstaan: Warnsborn, Boschveld, Mariëndaal, Lichtenbeek en Den Brink.

Kasteel Doorwerth

ERIK HAZELHOFF ROELFZEMA SCHREEF ZIJN BOEK 'SOLDAAT VAN ORANJE' IN KASTEEL DOORWERTH

44 - 45 LANDGOED HOTEL GROOT WARNSBORN

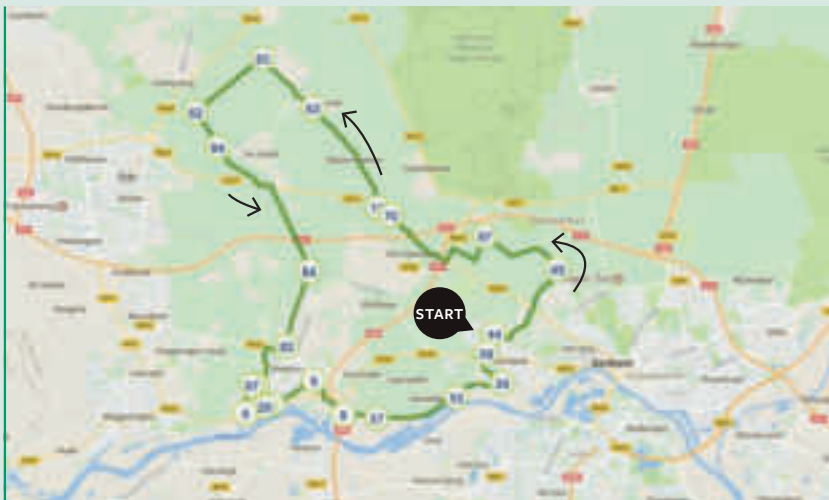
Op het landgoed van Mariënborn waren een paar bronnen aanwezig, daaraan dankt Warnsborn zijn naam, die letterlijk 'zuivere bron' betekent. Het landhuis dat het middelpunt vormt van het landgoed, is in de 19e eeuw gebouwd door een vroegere directeur van de Nederlandsche Bank. Tegenwoordig is het in gebruik als hotel/restaurant.

97 LICHTENBEEK

Landgoed Lichtenbeek ligt tegen Warnsborn aan; de twee zijn alleen gescheiden door een weg. Het landhuis is door een brand verwoest, maar de boswachterswoning, een koetshuis en siervazen van het landhuis bleven bewaard. Het grootste deel van dit landgoed bestaat uit bos. Ook vind je er een grafheuvel uit de Neolithicum of de Bronstijd.

37 KASTEEL DOORWERTH

In de uiterwaarden van de Rijn ligt het middeleeuwse Kasteel Doorwerth. De waterburcht is waarschijnlijk al voor 1260 gebouwd en is sindsdien verschillende keren uitgebreid en versterkt. Het is goed bewaard gebleven en nu vooral in gebruik als trouwlocatie. Interessante weetjes: de geest van een meisje dat in het kasteel verhongerd is zou er rondwaren, en Erik Hazelhoff Roelfzema schreef zijn boek 'Soldaat van Oranje 1940-1945' in het kasteel. ■

ROUTE SPOTTEN OP OUDE LANDGOEDEREN
Lengte 47 km
Startpunt
 Parallelweg 96,
 6861 EM Oosterbeek

Sleedoorn

Vlier

Veiligheid

Maak van de tuin een plek waar vogels zich op hun gemak voelen. Hoge bomen en beschutte struiken zijn veilige plekken waar vogels bij onraad snel naartoe kunnen vluchten. Een dichte doornachtige struik is bijvoorbeeld de vuurdoorn: een stekelige plant die in mei prachtig bloeit met trossen geurende, witachtige bloemen. Daarna verschijnen er rode bessen. De bessen zijn een lekkernij voor merels en zanglijsters. Ook als broedplaats is de vuurdoorn zeer geschikt.

Variatie

Breng variatie aan in de tuin. Zorg voor zonnige en schaduwrijke plekken, leg een bloemenborder aan naast een gazon, maak een drassig moerasje naast de vijver en laat ook een hoekje van de tuin helemaal droog. Breng gelaagdheid aan: plant een boom, een struik, hoge en lage planten. Vogelvriendelijke planten zijn bijvoorbeeld kaardenbol, wilde marjolein, koninginnenkruid, zonnebloem, verbena. Die gevarieerdheid in hoogte trekt meerdere soorten insecten aan. En daarmee verschillende vogels. En het ziet er ook nog eens heel mooi uit.

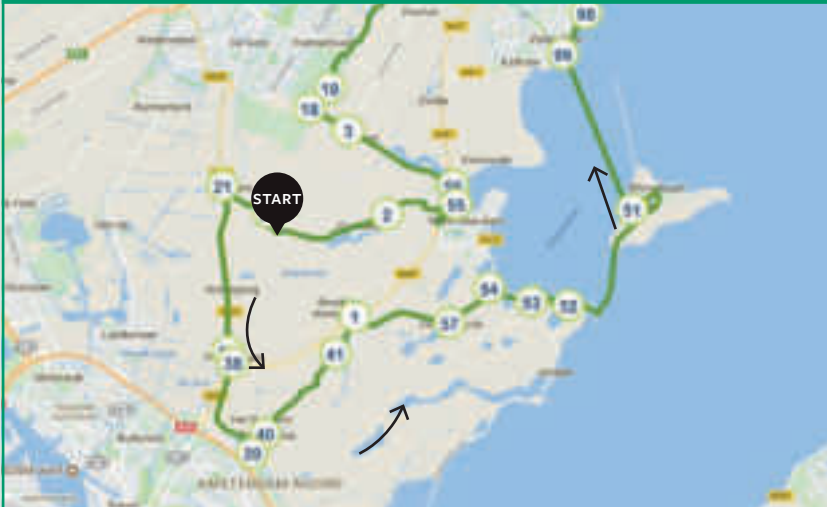
Tuinier minder

In de meeste tuinen vindt in de herfst vaak een flinke kaalslag plaats: planten met uitgebloeide bloemen en stengels worden afgeknipt, eenjarigen uit de grond gehaald en bladeren uit borders geharkt of geblazen. De tijd die je hieraan kwijt bent kun je besparen. Want juist afgestorven plantendelen zijn waardevol. Die zorgen tijdens de winter voor bescherming van het ondergrondse deel van de plant. En bladeren zijn de meest natuurlijke manier van humus toevoegen. Ze vergaan vanzelf en de vogels vinden er volop voedsel tussen. Laat uitgebloeide planten ook rustig staan. De zaden dienen als voedsel. In de afgestorven stengels overwinteren bovendien wilde bijen. Tussen de bladeren en stengels zitten kleine insecten en spinnen. Door niets te doen, creëer je ook in de winter een vogelparadijs. 🌿

FIETSRROUTE 5

🚲 OUDE KUSTPLAATSEN AAN VOORMALIGE ZUIDERZEE 🚲

21 37 38 39 40 41 1 57 54 53 52 51 99 98 97 95 94 19 18 3 56 55 2 22 21

ROUTE OUDE KUSTPLAATSEN AAN DE VOORMALIGE ZUIDERZEE

Lengte 56 km

Startpunt

Kanaalweg, 1121
Landsmeer

Klederdracht, vissers en Edammer kaas

Toen de Zuiderzee nog bestond, hebben sommige kustplaatsen zichzelf goed op de kaart gezet. De geschiedenis heeft hier duidelijk zichtbaar sporen achtergelaten.

51 MARKEN

Dit voormalige vissersdorp is een toeristische trekpleister. Je vindt er onder meer opvallende klederdracht, houten huizen op palen en de verhogingen waarop werd gebouwd, de zogenaamde werven. Marken is vrijwel geheel een beschermd stadsgezicht en veel van de woonhuizen zijn gemeentelijke- of rijksmonumenten. Een hiervan is de imposante Hervormde Kerk, een pseudobasiliek uit het begin van de 20e eeuw. Opvallend aan deze kerk is dat aan het plafond scheepsmodellen hangen als herinnering aan vroeger.

99 VOLENDAM

Ook hier komen toeristen graag voor de klederdracht, de vissersboten en het Volendamse dialect. In Volendam kun je verder de haven en de visafslag bekijken, maar er zijn ook musea die gewijd zijn aan de rijke geschiedenis van het dorp, de Sint-Vincentiuskerk en de Stolphoevekerk. Die laatste is in de vorm van een stolphoeve gebouwd.

97 EDAM

Aan Volendam grenst Edam. Hoewel deze plaats vooral bekend is om de kaas, is het oude stadscentrum ook een bezoek waard.

55 MONNICKENDAM

Dit was een belangrijke stad in de handel met de Oostzeelanden. Monnickendam heeft door de jaren heen enkele rampen doorstaan, zoals grote branden en twee pestepidemieën. In de historische binnenstad zijn desondanks nog prachtige monumenten te vinden, waaronder de Grote of Sint-Nicolaaskerk, de Speeltoren en de Waag. ■

MARKEN EN VOLENDAM ZIJN IN TREK BIJ TOERISTEN UIT DE HELE WERELD

TE HOOI en TE GRAS

VOGELTJE PRIKKEN

EEN TAARTJE ETEN WORDT NOG LEUKER MET DEZE SET GEBAKSVORKJES. DE UITEINDEN ZIJN VERSIERD MET EEN ROODBORST, EEN PIMPELMEES EN EEN PUTTER, NAAR HET ONTWERP VAN MARJOLEIN BASTIN. DE GEBAKSVORKJES ZIJN VAN RVS EN DE VOGELS AAN DE UITEINDEN ZIJN VAN POLYRESIN. VAATWASMACHINEBESTENDIG, 14,5 CM LANG, IN LUXE GESCHENKVERPAKKING. € 12,95.

DROOG MET TUINVOGELS

Luxe, stevige paraplu voorzien van sfeervolle afbeeldingen van de bekendste tuinvogels. Laat zien dat je van vogels houdt met deze prachtige paraplu. Ook leuk om cadeau te geven. Ruim formaat met luxe houten steel (niet uitschuifbaar): diameter 120 cm, steellengte 95 cm. € 12,95.

VOGELTJESMAT

De vogels op deze deurmat verwelkomen je bij thuiskomst. Deze stevige deurmat van kokos past bij iedere deur. Verkrijgbaar in de kleuren beige en bruin. Afmetingen: 120 x 40 x 1,8 cm. € 24,99.

Mus mee

Op basis van de beste vogelfoto's is een serie sleutelhangers gemaakt. Met de metalen huismus aan je sleutelbos kom je mooi voor de dag. In veel variaties verkrijgbaar. Formaat circa 30 x 40 mm. Met stevige sleutelring. € 3,95.

Handig
LUXE DIENBLAD, VOORZIEN VAN PRACHTIGE ILLUSTRATIES. MET HANDGREPEN VOOR EXTRA HOUVAST. LENGTE INCLUSIEF GREEP 21,75 CM, BREEDTE 14,3 CM, HOOGTE 2 CM. € 3,99.

Alle producten op deze pagina zijn verkrijgbaar via www.vogelbeschermingshop.nl

Vogels en melk, twee dingen die niets met elkaar te maken hebben, zou je zeggen. Niets is minder waar. Vogels die op het boerenland leven hebben zijn afhankelijk van hoe ons landschap is ingericht. Grutto, Kievit, tureluur en andere weidevogels hebben weiland nodig om insecten en wormen en een schuilplaats te vinden. Met de producten van deze boeren kun je de vogels rechtstreeks helpen.

HELP VOGELS, KOOP DE JUISTE MELK

Tekst **VBN, Nadja Jansma** 🍀 Fotografie **Fred van Diem, Menno van Duijn, Daniele Occhiato, Edwin Rem, Jan Sleurink**

HOE KAN IK WEIDEVOGELS HELPEN?

Deze boeren doen het anders: ze laten hun koeien grazen in kruidenrijk grasland, waar volop bloemen bloeien, vlinders fladderen en vogels fluiten. Ze zorgen ook nog eens voor een plas water, waar vogels kunnen rusten en eten. Als je melk of kaas van deze boeren koopt, help je niet alleen de weidevogels, maar draag je tegelijkertijd bij aan een kleurrijker platteland.

Als je de volgende keer voor het zuivelschap bij de supermarkt staat of bij de kaaswinkel: kies voor weidevogelvriendelijke zuivel. Je kunt verschillende weidevogelvriendelijke producten kopen, en er komen er steeds meer bij.

Op www.redderijkeweide.nl/producten vind je het actuele overzicht.

RED DE RIJKE WEIDE

De jonge 'Red de Rijke Weide kaas' wordt gemaakt van de melk van weidevogelboer Henk Pelleboer uit Mastenbroek. Zijn kaas is te koop bij verschillende biologische speciaalzaken in Nederland, zoals Marqt en Natuurwinkel. Per verkochte kilo kaas krijgt Henk 1 euro om zijn weilanden nog geschikter te maken voor weidevogels. Henk: "Biologisch en natuurinclusief is een keuze waar ik heel fundamenteel in geloof, omdat het voor de gezondheid van onszelf en de wereld beter is."

WEIDE WEELDE

Te koop bij de meeste grote supermarkten: melk, karnemelk, yoghurt en kwark van Weide Weelde. Twaalf boeren die met extra aandacht voor weidevogels werken, leveren de (gangbare) melk voor deze producten.

Per pak gaat 2 cent van de prijs naar een fonds dat de boeren kunnen aanspreken om nog beter voor weidevogels te zorgen. Marcel Strijtveen is een van hen: "Via onze melk kunnen consumenten echt kiezen voor natuurvriendelijk geproduceerde zuivel én daaraan bijdragen."

TERSCHELLINGER KAAS

Terschellinger kaas wordt gemaakt door de Terschellinger kaasfabriek, met melk van weidevogelboer Egbert Zorgdrager. Egbert: "We hebben zo'n vijftien soorten broedvogels op het bedrijf: van vijftig broedpaartjes grutto tot tientallen tureluurs, honderden kokmeeuwen, scholeksters en zelfs broedende veldleeuweriken. 's Zomers als ik in het land ben hoor ik soms wel een paar keer per dag vanaf het fietspad: 'Het ziet er mooi uit hier!'"

De biologische kaas is er in veel variaties, van jong tot oud en met allerlei kruiden. De kaas is te koop bij diverse speciaalzaken, waaronder Ekoplaza.

WEERRIBBEN ZUIVEL

De biologische zuivelproducten van Weerribben Zuivel en de biologisch-dynamische van Zuiver Zuivel zijn onder andere verkrijgbaar bij biologische speciaalzaken, zoals Ekoplaza, Natuurwinkel, Estafette en Marqt. De melk wordt geleverd door dertig boeren. Klaas de Lange, boer en eigenaar Weerribben Zuivel: "Ons eerste doel is om de achteruitgang van de weidevogelstand een halt toe te roepen. Dat doen we met een heel pakket aan maatregelen."

WELKE WEIDVOGELS HELP IK?

Er zijn verschillende vogels die broeden, voedsel zoeken of overwinteren in en rond weilanden. De bekendste weidevogels zijn grutto, kievit, tureluur en scholekster.

GRUTTO

Koning van de weide wordt ie wel genoemd, deze in 2016 tot nationale vogel gekozen prachtvogel. Nergens in Europa broeden zoveel grutto's als in Nederland. Nog wel, want de aantallen kelderen in hoog tempo. In februari keert de grutto terug van zijn winterverblijf in West-Afrika (een reis van zo'n 4.000 kilometer) om hier te broeden. Als je door de weilanden loopt en je hoort de grutto zijn eigen naam roepen, dan weet je dat het voorjaar is! Late maaidata en kruidenrijke weilanden zijn een vereiste om jonge grutto's kans te geven te overleven.

KIEVIT

Heel herkenbaar, deze zwart-witte weidevogel met kuif. Spectaculaire buitelandse baltsvluchten zijn het handelsmerk van de kievit. Hij verdedigt zijn nest met verve tegen belagers, waardoor andere soorten graag in zijn buurt broeden. Kievitkuikens zijn net als die van grutto en tureluur nestvlinders: als ze uit het ei kruipen moeten ze direct zelf aan de bak om hun eten te verzamelen. Pa en ma blijven hooguit in de buurt om de kuikentjes in geval van kou af en toe onder de vleugels warm te houden.

TURELUUR

'Tjululuu' zegt de tureluur, en daarmee roept hij zijn eigen naam. De vogel is makkelijk te herkennen aan zijn feloranje poten en oranje snavel. Jonge tureluurs hebben flets oranjegele poten. In de broedtijd eet de tureluur het liefst wormen, spinnen en insecten. Die vindt hij in vochtige, kruidenrijke, laat gemaaide graslanden met een pollige structuur en veel slotjes en greppels: de ideale leefomgeving voor weidevogels.

SCHOLEKSTER

De naam scholekster is een beetje raar gekozen, want deze vogel is geen ekster én eet geen scholletjes. Hij voedt zich voornamelijk met mosselen en kokkels, maar in de broedtijd ook met wormen. Het geluid van de scholekster is onmiskenbaar: tepiet, tepiet. En hij is ook makkelijk te herkennen aan zijn zwart-witte kleed en lange oranjerode snavel. Hij ziet er wat onhandig uit, maar vergis je niet: de scholekster heeft zich uitstekend kunnen aanpassen. Driekwart van alle nesten is in weilanden te vinden, maar tegenwoordig zie je ze steeds vaker in de stad broeden, op grinddaken - onbereikbaar voor belagers zoals marter of vos.

Bedelende boerenzwaluwkleuters op een hek.

MET
6
TIPS

HERKEN EN HELP ZWALUWEN

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🌿 Fotografie **Jouke Altenburg, Jankees Schwiebbe** 🌿 Illustraties **Elwin van der Kolk**

HET GAAT NIET GOED MET ONZE ZWALUWEN. SINDS DE JAREN ZESTIG VERDWEEN EEN HALF MILJOEN(!) PAARTJES HUISZWALW ONDER ANDERE DOOR GEBREK AAN GESCHIKTE NESTGELEGENHEID. BOERENZWALUWEN LIJDEN ONDER DE MODERNISERING VAN LANDBOUW-BEDRIJVEN. BEIDE SOORTEN STAAN OP DE RODE LIJST VAN NEDERLANDSE BROEDVOGELS.

Huiszwaluwen verzamelen modder en klei om hun nest van te bouwen.

Zwaluwen herkennen

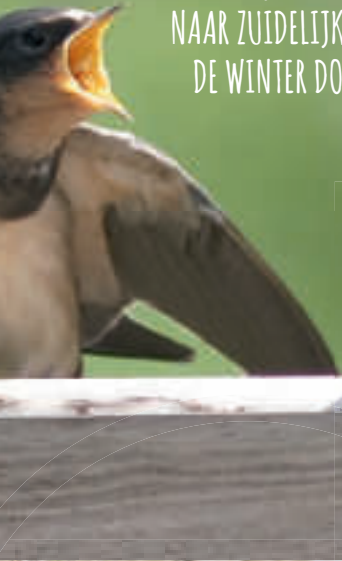
In Nederland komen vier soorten zwaluwen voor: huiszwaluw, boerenzwaluw, oeverzwaluw en gierzwaluw.

Huiszwaluw

De huiszwaluw bouwt van klei en zand een komvormig nest tegen de buitenwand van huizen, onder een overstekende dakrand. Ze eten enorme hoeveelheden muggen en andere vliegende insecten die ze in volle vlucht vangen.

Overwinteren in Afrika

ALLE ZWALUWEN DIE IN NEDERLAND BROEDEN, VLIEGEN IN HET NAJAAR NAAR ZUIDELIJK AFRIKA OM DAAR DE WINTER DOOR TE BRENGEN.

De boerenwaluw is de luchtacrobaat van het platteland.

Gierzwaluwen brengen een groot deel van hun leven door in de lucht. Broeden doen ze bij voorkeur in groepsverband, het zijn koloniebroeders.

In steile, kale, zandige of lemige wanden graaft de oeverwaluw zijn nest uit.

Boerenwaluw

Boerenwaluwen zijn echte boerenlandvogels, luchtacrobaten van het boerenerf. Ze maken hun nest in boerenschuren en -loodsen waar ze in en uit kunnen vliegen.

Oeverwaluw

Oeverwaluwen houden van open terreinen met zoet water (bijvoorbeeld rivieren) waar flink wat muggen of andere insecten rondvliegen. Ze broeden in een kale zandige of lemige, steile wand waarin ze nestholten uitgraven.

Gierzwaluw

Huizen, kantoorgebouwen, kerken en andere bouwsels zijn voor gierzwaluwen net een rotslandschap vol met holtes waarin zij kunnen broeden. Vooral oude gebouwen zijn in trek. Een groot deel van hun leven brengen ze vliegend door. Behalve tijdens de broedtijd, dan zitten ze op hun nesten.

Gierzwaluw: VREEMDE EEND IN DE BIJT

DE GIERZWALUW IS IN HET RIJTJE ZWALUWEN DE VREEMDE EEND IN DE BIJT. BOERENZWALUW, HUISZWALUW EN OEVERZWALUW BEHOREN TOT DE ZANGVOGELS. ZE HEBBEN DAN OOK EEN HEEL SCALA AAN GELUIDEN. GIERZWALUWEN BEHOREN TOT EEN HEEL ANDERE FAMILIE. ZE ZIJN MEER VERWANT AAN UILEN EN KOLIBRIES DAN AAN ZANGVOGELS. HET ENIGE GELUID DAT GIERZWALUWEN MAKEN, IS EEN GIEREND HARD SRIIIIEE SRIIIIEE. VANDAAR DE NAAM.

Huiszwaluw

Witte stuit
Korte staart

Witte keel

Zeer lange,
sikkelvormige
vleugels

Bijna volledig donkerbruin

Gierzwaluw

Zwaluwen helpen

6 TIPS

HUISZWALUW

Een van de oorzaken van de forse achteruitgang van huiszwaluwen is dat plaatsen zoals poeltjes en slootkanten verdwijnen waar ze de lemige modder vandaan halen om hun nesten te bouwen.

Een andere oorzaak is dat er, uit vrees voor zwaluwpoep, regelmatig nesten worden weggehaald.

Tip 1: Plaats een kunstnest

Zo help je huiszwaluwen op plaatsen waar onvoldoende geschikte modder is om zelf nesten van te metselen.

Tip 2: Timmer een plank tegen de poep

Wie last heeft van huiszwaluwpoep, timmert eenvoudig een plankje onder de nesten.

BOERENZWALUW

Moderne stallen zijn vaak open en tochtig. Daar hebben boerenzwaluwen het niet zo op. Zij broeden liever in donkere, warme stallen.

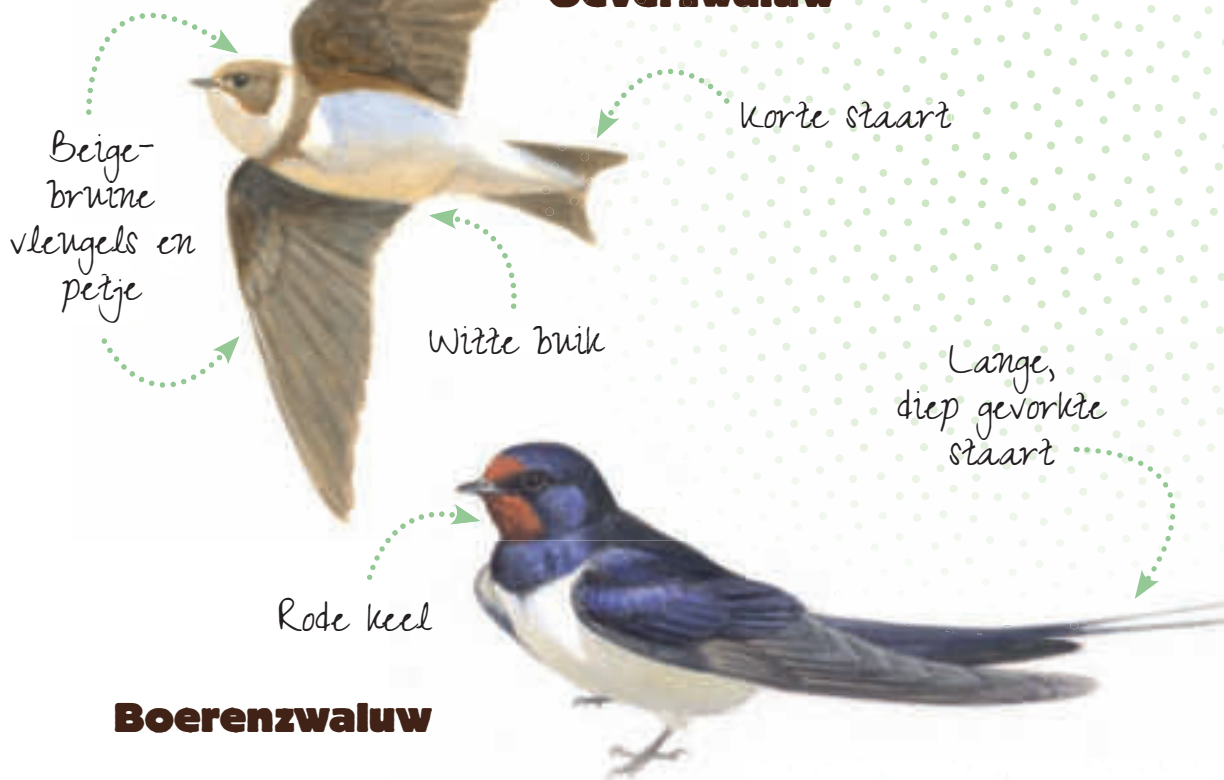
Tip 3: Koester die oude stal op je erf

Sloop hem niet, maar houd hem in stand. En hebben de boerenzwaluwen eenmaal een plek gevonden in je stal, volg dan de volgende tip op.

Tip 4: Laat de deur of het luik altijd openstaan, ook met slecht weer

Dan kunnen ze in en uit vliegen om hun jongen te voeren. Anders is het einde verhaal voor de vogels.

Oeverzwaluw

Boerenzwaluw

GIERZWALUW

Gierzwaluwen broeden onder dakgoten, achter regenpijpen, in dakkapellen, onder dakpannen of in een gat in de muur. Door na-isolatie en veranderde bouwmethoden hebben onze huizen steeds minder van deze plekken waar ze hun nest in kunnen maken. Met het bieden van nestgelegenheid help je gierzwaluwen dus het meest.

Tip 5: Plaats bij nieuwbouw of renovatie nestpannen en/of neststenen

Plaats ze in groepjes bij elkaar, bij voorkeur op een hoge hoek of langs de kopse kant van een gebouw op het noorden of oosten. Gierzwaluwen hebben minimaal 1,5 meter hoogte nodig om in- en uit te vliegen.

OEVERZWALUW

Ook oeverzwaluwen zijn het meest geholpen met nestgelegenheid.

Tip 6: Leg een oeverzwaluwwand aan in de directe omgeving van (zoet) water

Let daarbij op de volgende zaken:

- ♥ Een geschikte wand is loodrecht, liefst op het noorden, noordoosten of oosten gericht en niet of schaars begroeid.
- ♥ De aanvliegroute naar de wand moet vrij zijn van hoog opschietende begroeiing.
- ♥ Zorg ervoor dat de locatie niet openbaar toegankelijk is, om verstoring te voorkomen.

Voor vragen en hulp, neem gerust contact op met Vogelbescherming Nederland. 🐦

Nu in bloei:

VOGEL- VRIENDELIJKE VASTE PLANTEN

Tekst **VBN, Maureen Kemperink**
Fotografie **Jouke Altenburg**

Roodborstjes, merels, zanglijsters, heggemussen: ze scharrelen graag in je tuin op zoek naar eten. Tussen deze vaste planten kunnen ze ongestoord insecten en wormen vangen. Later in het seizoen zijn de zaden ook aantrekkelijk voor onder meer putters en vinken.

Engels gras
in volle bloei.
(*Armeria maritima*)

Merel

Vink

Paarse bloemen van
de wilde marjolein.
(*Origanum vulgare*)

Duizendblad (Siberian yarrow achillea)

Heggenmus.

Vogelvriendelijke VASTE PLANTEN

Duizendblad *Achillea millefolium*

Wilde bertram *Achillea ptarmica*

Engels gras *Armeria maritima*

Korenbloem *Centaurea macrocephala*

Ridderspoor *Delphinium elatum*

Puntwederik *Lysimachia punctata*

Teunisbloem *Oenothera*

Marjolein *Origanum hybridum*

Aderwortel *Persicaria*

Zonnehoed *Rudbeckia*

Veldsalie *Salvia pratensis*

Duifkruid *Scabiosa caucasica*

Zonnekroon *Silphium laciniatum*

Guldenroede *Solidago*

Wilde tijm of kruiptijm

Thymus serpyllum

Zwarte toorts *Verbascum nigrum*

Verbena *Verbena bonariensis*

Koolmezen.

Veren maken de vogel

POETSEN DAT PRACHTKLEED!

Tekst VBN, Maureen Kemperink 🐦 Fotografie Vincent Legrand, Walter Soestbergen

Het is niet het vliegvermogen dat vogels tot een klasse apart maakt, want ook vleermuizen en insecten kunnen vliegen en sommige vogels weer juist niet. Wat vogels onderscheidt van andere diersoorten is het feit dat ze veren hebben.

TIP

Leg een vijver aan of zet een waterschaal neer waarin vogels kunnen badderen. Prachtig om naar te kijken.

WATERDICHTE WETSUIT

DE VOORNAAMSTE FUNCTIES VAN VEREN ZIJN: VLIEGEN, VASTHOUDEN VAN WARMTE, UITERLIJK VERTOON, CAMOUFLAGE EN HET AFSOTEN VAN WATER. OM VEREN DROOG EN ISOLEREND TE HOUDEN, GEVEN VOGELS ZICHZELF VAAK EEN UITGEBREIDE POETSBEURT, DIE BEGINT MET EEN BAD. ZE VETTEN DE VEREN IN MET EEN SMEERSEL AFKOMSTIG VAN EEN VETKLIER VLAK BOVEN DE STAART. DAARDOOR WORDT HET VERENPAK WATERDICHT EN LOPEN REGENDRUPPELS ERVAN AF. ZO BLIJFT DE VOGEL LEKKER DROOG.

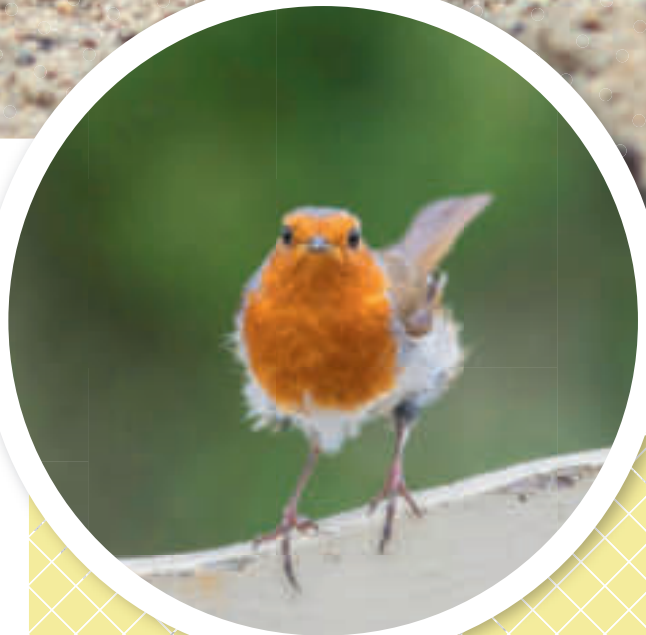
TIP

Maak een zandplekje in je tuin. Mussen en ringmussen gaan voor je door het stof.

STOFBAD

Met een stofbad wordt overmatige olie juist van de veren verwijderd, zodat die niet te vet worden. Tijdens het stofbaden draait een vogel zich rond in stof of zand, gooit fijne deeltjes over zijn vleugels en lichaam en wrijft ze in zijn verenkleed om zich vervolgens weer uit te schudden. Stofbaden helpt ook om schadelijke parasieten, zoals luizen en mijten, kwijt te raken.

Veerloos is weerloos

Veel vogels ruien twee keer per jaar. Na het broedseizoen om versleten veren te vervangen en weer voor het volgende broedseizoen om een opvallend verenkleed – het prachtkleed – te krijgen voor de balts (het paringsritueel). Ruien kost veel energie en maakt vogels kwetsbaar, omdat ze slechter kunnen vliegen. Ze gedragen zich daarom onopvallend en laten nauwelijks van zich horen. Ze lijken dan verdwenen, maar dat is niet het geval.

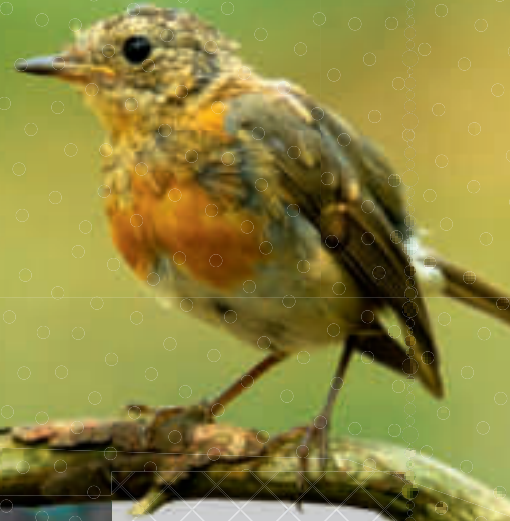
SLIMME GAAI

DE GAAI BESTRIJDt ZIJN PARASieten MET 'MIERENWRIJVEN': HIJ PAKT MIEREN EN WRIJFT ZE IN HET VERENKLEED, OF LAAT ZE DAAR GEWOON LOS OM UIT TE ZWERMEN. DE MIEREN SCHEIDEN MIERENZUUR UIT DAT VEEL PARASieten DOODT.

VERSLETEN VEREN

MET VERSLETEN VEREN KUN JE NIET GOED VLIEGEN, VOEDSEL ZOEKEN, WARM BLIJVEN, VOORTPLANTEN EN UITEINDELIJK OVERLEVEN.

VERSLETEN VEREN WORDEN DAAROM TIJDENS DE RUI VERVANGEN DOOR NIEUWE. BIJ DE MEESTE ZANGVOGELS GAAT DIT GELEIDELIJK, ZODAT ZE (WAT MINDER GOED) KUNNEN BLIJVEN VLIEGEN. EENDEN EN GANZEN RUIEN DAARENTEGEN IN ZEER KORTE TIJD EN KUNNEN DAN EEN PAAR WEKEN NIET OF NAUWELIJKS VLIEGEN. ZE VERZAMELEN ZICH DAN IN RUSTIGE, VEILIGE GEBIEDEN MET VOLDOENDE VOEDSEL.

De ultieme opvaller is natuurlijk de pauw. Bij ons alleen bekend van kinderboerderijen en een enkele liefhebber die ze voor de hobby houdt. In het wild spant de ijsvogel de kroon als het gaat om knalkleuren.

Voor en na

De enkele vogel die je tijdens de rui ziet, heeft soms een kale kop en nek. Het verenkleed is vaal, er steken her en der (gebroken) veren uit, kortom: ze kunnen er dan behoorlijk slecht uitzien. Neem een koolmees, die ziet er vlak na het broedseizoen niet uit: zijn eerder zo heldergele borst is nu niet meer dan een vuilwitte vlek geworden. Omdat vogels in de rui kwetsbaar zijn, worden ook hun kleuren minder opvallend zodat ze ook minder zichtbaar zijn voor vijanden. Na de rui zijn ze echter weer als herboren. Spic en span, klaar voor de winter, of om naar een ander continent te vliegen. 🌿

GOED VERZORGEN
IS LANGER GENIETEN

10 TIPS

VOOR ONDERHOUD VERREKIJKER

Vogels kijken wordt een feest als je een goede verrekijker hebt. Een beetje kijker van goede kwaliteit kan een leven lang meegaan, als je er zuinig mee omspringt. Tien tips voor het onderhoud van je verrekijker.

Tekst **VBN, Martijn Overbeek** 🐦 Fotografie **Ron Steemers**

1

Schaf een schoonmaaksetje aan voor je verrekijker. Zo'n setje bevat in elk geval een (blaas)kwastje, schoonmaakvloeistof en een lens- of brillendoekje van microvezel.

2

Maak de lenzen alleen schoon met een brillendoekje of microvezeldoekje; liever niet met papieren zakdoekjes of keukenpapier, want die schuren de beschermende coatings van het glas.

3

Grof vuil en zand kun je het beste eerst weghalen met een zacht kwastje of blaaskwast. Zelf blazen kan natuurlijk ook!

4

Gebruik eventueel schoonmaakvloeistof, maar niet te veel. Spuit deze eerst op het doekje en maak dan de lenzen met het doekje schoon.

5

Een lenspen kan helpen bij wegpoetsen van (vette) vingerafdrukken. Een lenspen bevat een zachte, afgeronde kant van koolstof waarmee je de lenzen kunt schoonmaken.

6

Probeer altijd de regenkap op de verrekijker te houden, ter bescherming bij stoten of vallen.

7

Stop de kijker na gebruik in een goede draagtas of etui. Dan blijft hij beschermd tegen vallen en stoten en bovendien droog.

8

Laat de kijker niet (te lang) in de zon liggen, bijvoorbeeld in de auto. De zon kan de kunststof behuizing ('mantel') aan de buitenkant beschadigen.

9

Een goede verrekijker is waterdicht. Controleer dit in de handleiding of bij de winkel waar je hem koopt; vaak vind je de aanduiding 'waterproof'. Bij extreem veel vuil kun je zo'n kijker afspoelen onder de kraan. Dep het overtollige water met een zachte doek af en laat de kijker rustig drogen, maar niet op de verwarming.

10

Oudere verrekijkers hebben vaak een smal leren draagriempje dat in de loop van de jaren is verweerd of versleten. Dat is simpel te vervangen. Een goede, comfortabele draagriem heb je al voor een paar tientjes.

BONUS TIP

Echt toe aan een nieuwe kijker? Je oude exemplaar kan een tweede leven krijgen in ontwikkelingslanden! Doneer daarom je gebruikte verrekijker aan Vogelbescherming.

MEER WETEN?

www.kijkersvoorkijkers.nl

Juli is een topmaand voor vlinders en ook bijen zoemen er nu lustig op los. Prachtig om te zien en ... voedsel voor vogels. Een tuin waarin veel insecten leven, is een tuin waarin ook vogels zich thuis voelen.

TUIN VOL VLINDERS IS TUIN VOL VOGELS

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Jasper de Ruiter** 🐦 Illustratie **Elwin van der Kolk**

Landkaartje op
koninginnekruid.

IN EEN VLINDERVRIENDELIJKE TUIN VIND JE:

- 🐦 VOEDSELPLANTEN VOOR RUPSEN (KLAVERSOORTEN, OOST-INDISCHE KERS)
- 🐦 BLOEIENDE PLANTEN MET NECTAR (LAVENDEL, VLINDERSTRIJK)
- 🐦 ZONNIGE PLEKJES UIT DE WIND (OM LEKKER OP TE WARMEN)
- 🐦 SCHUILPLAATSEN VOOR DE WINTER (ONDER BLADEREN EN IN UITGEBLOEIDE PLANTEN)

VLINDER EN VOGEL IN ÉÉN

DE KOLIBRIEVFLINDER LIJKT OP EEN VOGEL, MAAR IS TOCH ECHT EEN VLINDER. SINDS 2003 VERTOONT HIJ ZICH REGELMATIG IN ONS LAND, VOORAL IN TUINEN. HIJ STAAT IN STILSTAANDE VLUCHT VOOR EEN BLOEM EN ZUIGT DE NECTAR ERUIT MET ZIJN LANGE ROLTONG. DEZE FRAAIE VERSCHIJNING HOUDT ONDER MEER VAN VLINDERSTRIJK, SPOORBLOEM EN FLOX.

De Kolibrievlinder lijkt een vogel, maar is een vlinder.

Vlinderstruik

VOGEL IN VLINDERVLUCHT

Een bij uitstek in insecten gespecialiseerde vogel is de wespendif: deze bosvogel eet de larven van wespen en vliegt als een vlinder. Vanuit een boom houdt hij wespen in de gaten die naar hun nest vliegen. Hij graaft het wespennest met zijn poten uit. Zijn baltsvlucht lijkt op het fladderen van een vlinder: hij gooit zijn vleugels ver boven zijn lichaam uit en klappert er een paar keer mee.

Twee vliegen in één klap

Als je je tuin aantrekkelijk maakt voor vlinders, sla je twee vliegen in één klap. Een vlindervriendelijke tuin is ook aangenaam voor hommels, bijen en andere insecten en geeft in het najaar bessen en zaden. Gevarieerd vogelvoedsel in verschillende jaargetijden dus.

KIJKTIP PUTTER

Prachtig getekend vogeltje met een voorliefde voor distels en paardenbloemen. Leeft vooral op het halfopen platteland, bij boerderijen, in dorpen en ook in buitenwijken van steden. Houdt van laanboompjes, boomgaarden en houtwallen. 🐦

Zandblauwtje

Populaire bessenstruiken

VAN KRENTEN- BOOMPJE tot kardinaalsmuits

Bessenstruiken zijn een aanwinst voor je tuin. In het voorjaar trekken ze met hun bloemen insecten aan en in het najaar zorgen de bessen voor fraaie kleuren en gretige vogels.

Vogels eten graag bessen. Die zitten boordevol vitaminen en zijn daardoor een belangrijke voedselbron. Vogelbescherming heeft bij vogels populaire bessen voor je op een rij gezet. Denk bijvoorbeeld aan meidoorn, Gelderse roos, rozenbottel, klimop, kardinaalsmuts of een krentenboompje.

Kies een krent

De bessen van het krentenboompje (**Amelanchier**) zijn geliefd bij alle lijsterachtigen en bij houtduif, spreeuw, zwartkop, appelvink, goudvink en grote bonte specht.

Omdat de bessen niet allemaal tegelijk rijpen, wordt dit meerstammige boompje langdurig door de vogels bezocht.

Tel daarbij op de witte bloesem in maart en de oranjegeelrode herfstverkleuring vanaf oktober en je keus is snel gemaakt.

GIFTIG

De meeste bessen die vogels probleemloos kunnen eten, zijn giftig voor mensen. Let op met snoeien en met kleine kinderen.

Pestvogels zijn gek op de bittere bessen van de Gelderse roos. Die blijven minstens tot januari hangen.

Handige
**BESSEN-
KALENDER**

op de volgende pagina

BESSEN- KALENDER

	januari	februari	maart	april	mei	juni
Zuurbes <i>Berberis aggregata</i>						
Lijsterbes <i>Sorbus aucuparia</i>						
Hondsroos <i>Rosa canina</i>						
Kardinaasmuts <i>Euonymus europaeus</i>						
Meidoorn <i>Crataegus spec.</i>						
Hulst <i>Ilex aquifolium</i>						
Rode kornoelje <i>Cornus sanguinea</i>						
Dwergmispel <i>Cotoneaster spec.</i>						
Vlier <i>Sambucus nigra</i>						
Drents krentenboompje <i>Amelanchier lamarckii</i>						
Taxus* <i>Taxus baccata</i>						
Gewone liguster <i>Ligustrum vulgare</i>						
Hazelaar <i>Corylus avellana</i>						
Sleedoorn <i>Prunus spinosa</i>						
Appel <i>Malus spec.</i>						
Zoete kers <i>Prunus avium</i>						
Gelderse roos <i>Viburnum opulus</i>						
Klimop <i>Hedera helix 'Arborescens'</i>						

* Pas op! Zaden in de bessen zeer giftig!

- **BLAD**
- **BLOEI**
- **BESSEN**
- **NOTEN**
- **APPELS**

	juli	augustus	september	oktober	november	december
Zuurbes <i>Berberis aggregata</i>						
Lijsterbes <i>Sorbus aucuparia</i>						
Hondsroos <i>Rosa canina</i>						
Kardinaasmuts <i>Euonymus europaeus</i>						
Meidoorn <i>Crataegus spec.</i>						
Hulst <i>Ilex aquifolium</i>						
Rode kornoelje <i>Cornus sanguinea</i>						
Dwergmispel <i>Cotoneaster spec.</i>						
Vlier <i>Sambucus nigra</i>						
Drents krentenboompje <i>Amelanchier lamarckii</i>						
Taxus* <i>Taxus baccata</i>						
Gewone liguster <i>Ligustrum vulgare</i>						
Hazelaar <i>Corylus avellana</i>						
Sleedoorn <i>Prunus spinosa</i>						
Appel <i>Malus spec.</i>						
Zoete kers <i>Prunus avium</i>						
Gelderse roos <i>Viburnum opulus</i>						
Klimop <i>Hedera helix 'Arborescens'</i>						

G A D E Z E M A A N D M E T J E G A Z O N A A N D E S L A G .
Z A A I K A L E P L E K K E N O P N I E U W I N , V O E G E R
W A T B L O E M Z A D E N A A N T O E E N L A A T D E M A A I E R
E V E N S T A A N . V O G E L S A L S M E R E L S , L I J S T E R S E N
S P R E E U W E N Z I J N D A A R H E E L B L I J M E E .

GENIETEN VAN GAZON

ZONDER VOGELS GEEN GRAS

Ondergronds tussen de graswortels krioelt het van het leven. Regenwormen, larven van langpootmuggen en mei- en junikevers, in goede aarde zitten ze allemaal. Gelukkig worden deze grasetende beestjes in toom gehouden door merels, lijsters en spreeuwen. Anders zou je op de duur geen gras meer overhouden.

Witte klaver

Spreeuw

Zanglijster

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** Fotografie **VBN**

Groene specht

TIPS

voor een
natuurlijk gazon

- ✿ ZORG VOOR VARIATIE:
ZAAT VERSCHILLENDE SOORTEN GRAS
- ✿ MAAT ZO MIN MOGELIJK
(TWEË KEER PER JAAR)
- ✿ ZAAT KLAVER, WILDE PEEN EN
RATELAAR TUSSEN HET GRAS
- ✿ BEMEST NIET OF HEEL WEINIG
- ✿ BESPROET HOOGUIT ÉÉN À TWEË KEER PER
WEEK MET OPGEVANGEN REGENWATER
- ✿ LAAT JE GAZON OVERGAAN IN
STRUIKGEWAS

ZO GROEN ALS GRAS

Ook bovengronds leven veel beestjes in het gras: vlinders en bijen komen af op de bloemen en tussen de sprietjes struinen en mieren. Als je geluk hebt (en een groot gazon), komt er misschien wel een groene specht op bezoek. Deze miereneter zie je vrijwel niet als hij midden op het gras zit. Pas als hij opvliegt, valt hij op door zijn lichtgroene rug, knalrode kruin en zwarte masker.

Een ransuil heeft kenmerkende pluimpjes op zijn kop.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🌿 Fotografie **Jankees Schwiebbe**

*Uilen horen
bij het platteland*

MAAK JE ERF UILVRIENDELIJK

Uilen horen bij het leven op het platteland.

Ze broeden vaak in oude boerschuren en houden je erf muisvrij. Ontdek de overeenkomsten en verschillen tussen vijf uilen die in je tuin voor kunnen komen en lees hoe jij je erf uilvriendelijk kunt maken.

KERKUIL

DE KERKUIL HOUDT VAN HET BOERENLAND EN ANDERE (HALF) OPEN LANDSCHAPPEN. HIJ VESTIGT ZICH GRAAG IN GEBOUWEN, ZOALS SCHUREN EN KERKTORENS, EN BLIJFT DAAR MEESTAL VOOR LANGERE TIJD. ALS HET DONKER IS, JAAGT HIJ IN HET OPEN VELD OP VELDMUIZEN. KERKUILEN ZIJN GEVOELIG VOOR WINTERS MET LANGDURIGE VORST EN SNEEUW.

De kerkuil voelt zich thuis in schuren en oude gebouwen op het platteland.

RANSUIL

De ransuil is iets kleiner en oogt slanker dan de bosuil. Opvallend zijn de lange, vaak omhoog gerichte oorpluimen en de oranjegele ogen. Hij komt voor waar open veld is met voldoende veldmuizen. Naast muizen eet hij ook kleine vogels als mussen, merels, spreeuwen en vinkachtigen. Ransuilen broeden veelal in oude nesten van eksters of kraaien. 's Winters verzamelen ze zich in groepen, vlak bij gunstige voedselgebieden.

SNELLE HERKENNING

KERKUIL

Heeft een hartvormig wit gezicht

RANSUIL

Die met de bekende pluimpjes

VELDUIL

Heeft gele ogen en minipluimpjes

BOSUIL

Maakt angst-aanjagend geluid

STENUIL

Is de kleinste van het stel

VELDUIL

De zeldzame velduil houdt van open terrein, met een voorkeur voor moerassige gebieden en venen. Hij lijkt enigszins op de ransuil, maar heeft veel kortere oorpluimen en een zwavelgele iris. Velduilen zijn ook overdag actief. Behalve muizen eten ze ook andere kleine zoogdieren en kleine vogels. Ze leggen soms enorme afstanden af. 's Winters zijn er weleens kleine invasies van velduilen uit Noord- en Noordoost-Europa.

De zeldzame velduil houdt van open terrein.

BOSUIL

DE BOSUIL IS DE MEEST VOORKOMENDE UILENSOORT IN NEDERLAND. HIJ BEWOONT ALLERLEI LANDSCHAPPEN, VAN LOOF- EN NAALDBOSSEN TOT STADSPARKEN EN GROENE WOONWIJKEN, WAAR HIJ DOOR ZIJN NACHTELIJKE LEEFWIJZE NIET ALTIJD OPGEMERKT WORDT. DE BOSUIL BROEDT IN BOOMHOLTES EN BEGINT AL VROEG IN HET JAAR (FEBRUARI OF MAART) MET NESTELLEN. HET BEKENDST IS DEZE UIL VAN DE SPOOKACHTIGE ROEP VAN HET MANNETJE, DIE GRAAG GEBRUIKT WORDT IN GRIEZELFILMS. HIJ EET VAN ALLES: KLEINE ZOOGDIEREN (ZELFS KONIJNEN), VOGELS (DUIVEN), KIKKERS, PADDEN, KEVERS, REGENWORMEN (VOOR ZIJN JONGEN) EN OOK WELEENS EEN VISTJE.

KIJKTIP

Roestende bosuilen worden overdag soms luidruchtig geplaagd door gaaien, mezen en andere kleine zangvogels. Dan hoor je dus waar hij zit.

De meest voorkomende uil in ons land, de bosuil.

KIJKTIP

Steenuilen nemen graag een zonnebad. Op heldere dagen koesteren ze zich in de zon op een plekje uit de wind.

STEENUIL

DE STEENUIL IS VAN OUDSHER EEN BEKENDE VERSCHIJNING IN VOORAL KLEINSCHALIG AGRARISCH CULTUURLANDSCHAP. HIJ BROEDT VAAK OP BOERENERVEN, VOORAL ALS DEZE VOLDOENDE NATUURLIJKE VARIATIE BIEDEN. VANAF PAALTJES EN ANDERE VERHOGINGEN ZOEKT DE STEENUIL NAAR VOEDSEL EN VLIEGT DAAR IN GOLVENDE VLUCHT OP AF. NAAST (VELD)MUIZEN EET HIJ ANDERE KLEINE ZOOGDIEREN, KLEINE VOGELS, REPTIELEN, AMFIBIËN, REGENWORMEN EN INSECTEN ALS NACHTVLINDERS EN MEIKEVERS.

TIPS

VOOR UILVRIENDELIJK ERF

Rust en rommel

Alle uilen houden van rust, variatie, rommelhoekjes en ... muizen. Hark je erf dus niet te vaak, zorg voor afwisseling en koester de rust.

Nestgelegenheid

Kerkuil en steenuil broeden in kasten die je kunt ophangen in een stal of schuur. Zorg er wel voor dat er altijd een raam of deur openstaat zodat ze toegang hebben tot het nest. Een bosuil maak je blij met een holle boom en een ransuil broedt graag in een oud kraaien- of eksternest. De velduil zul je niet snel broedend op je erf aantreffen: die maakt zijn nest in het open veld op de grond.

Rust = roest

Een rustplek van een uil heet roestplek. Daar schuilen en slapen ze overdag. Ze kiezen een roestplek die veilig is en met zo min mogelijk verstoring.

Maak een muizenruiter

Met een muizenruiter lok je muizen - en uilen. Een muizenruiter is een driehoek van drie staande stokken met drie dwarsstokken aan de basis. Plaats hem in de buurt van een hazelaar of een walnotenboom. Leg een dikke laag stro op de bodem en strooi daaroverheen wat graan of noten. Vul de ruiter op met snoeihout en laat hem begroeien met een klimplant.

Voedsel en variatie

Nachtvlinders (daar is de steenuil dol op) lok je met onder meer kamperfoelie, brandnetel, kattenstaart en braam. Die planten trekken ook andere insecten aan én ze zorgen voor variatie in je tuin - net als een akkertje, een rij bomen, een dichte haag, een graslandje, een vijver - wat weer erg gewaardeerd wordt door uilen en andere vogels.

Diervriendelijke drinkbak

Jonge steenuilen, maar ook andere dieren, verdrinken nogal eens in een drinkbak voor vee. Maak daar een trapje in zodat ze er zelf uit kunnen komen. Er is ook een speciale steenuilendrinkbak te koop in de winkel van Vogelbescherming. 🐦

Top 7

BESTE VOGELBOEKEN

HET HEEL GROTE VOGELBOEK

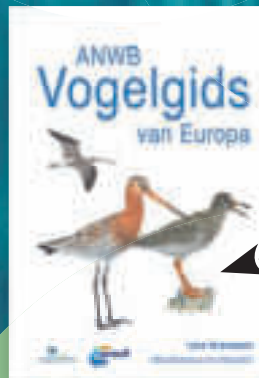
De klassieker 'Nederlandsche Vogelen' is er nu ook voor kinderen. Ontdek alles over de grote bonte specht, de nachtegaal en de grutto. Lees meer over de houtsnip, de klapekster en de winterkoning ... en word een echte ornitholoog! Geniet van de prachtige afbeeldingen uit Nederlandsche Vogelen (Nozeman en Sepp). € 24,99. Art.nr. 361722.

Vogelzang

150 vogels
en hun geluiden

Een van de leukste vogelboeken: beluister de geluiden van de vogels, vaak meerdere geluiden per soort. Makkelijk op te zoeken in de vaste geluidsmodule die aan het boek vast zit. € 34,99. Art.nr. 341789.

ANWB VOGELGIDS VAN EUROPA

Misschien wel de beste veldgids die er is met alle vogels van Europa. Gericht op het herkennen in het veld van vogels. Zeer compleet en op basis van de beste illustraties die er zijn. Nieuwste editie, met flexiband. € 34,99. Art.nr. 410500.

Het herkennen van vogels is erg inspirerend, voor jong en oud. Tegenwoordig zit veel informatie in apps of op sites, maar zie door de bomen het bos nog maar eens. Een goede gids is dan heerlijk om door te bladeren: ter inspiratie, voor herkenning en gewoon omdat vogels prachtig zijn. Inmiddels zijn er veel vogelboeken verschenen. Zeven toppers op een rijtje.

Minigids Vogels van Nederland en België

Zeer handige uitvouwkaart met 200 vogels in één oogopslag: prachtige tekeningen met de naam en het formaat van de vogel. Waterafstotend, dus ook prima voor buiten. De vogels zijn op leefgebied gerangschikt, dus een ideale gids tijdens een vakantie of voor de beginnende vogelaar. € 5,95.

Art.nr. 100618.

ZAKGIDS VOGELS VAN NEDERLAND

Handige en erg populaire zakgids, net vernieuwd. Past precies in binnenzak of rugzak, dus ideaal voor een wandeling of excursie. 300 inheemse soorten worden besproken. Met QR-codes voor veel meer online info zoals filmpjes en geluiden. € 15,95. Art.nr. 000343.

ROOFVOGELS EN UILEN VAN NOORDWEST-EUROPA

Prachtig naslagwerk van 10 uilen en 21 roofvogels uit onze regio.

Met sfeervolle illustraties van Joris de Raedt.

Heerlijk informatief boek om bij weg te dromen.

€ 19,95. Art.nr. 361704.

VOGELGIDS VOOR KIDS

De Vogelgids voor kids van Marc Duquet is een even leuke als serieuze gids voor kinderen en beginners op het gebied van vogels kijken. Leer 116 vogels in Nederland herkennen: uiterlijk, voedsel en kenmerken. Veel informatie over hoe je dat eigenlijk doet, vogels kijken. € 14,99. Art.nr. 341704.

AL DEZE EN NOG
VEEL MEER – VOGELBOEKEN
ZIJN VERKRIJGBAAR BIJ
VOGELBESCHERMING
NEDERLAND. GA NAAR
WWW.VOGELBESCHERMINGSHOP.NL
OF BEZOEK DE WINKEL:
BOULEVARD 12
3707 BM ZEIST

Tekst **VBN**, Maureen Kemperink

Fotografie **VBN**

Illustratie **Elwin van der Kolk**

Vogels bereiden zich voor op het komende seizoen: witte kwikstaarten trekken naar warmere oorden en gaaien leggen een voedselvoorraad aan om de Hollandse koudeperiode te doorstaan.

VOOR- BEREIDEN OP DE HERFST

Nuttige nestkasten

Het voorjaar lijkt nog ver weg, maar toch is het nu de beste tijd om gebruikte nestkasten schoon te maken en nieuwe op te hangen. Dan hebben de vogels ruim de tijd om ze te verkennen. En in de winter zijn de vogels dankbaar dat er een beschut plekje tegen kou en regen voorhanden is.

SCHOONMAKEN

Maak nestkasten bij voorkeur één keer per jaar schoon. Omdat de meeste vogels meerdere legsels per zomerseizoen hebben, kun je het beste wachten tot het najaar; zo voorkom je dat je een laat legsel verstoort. Trek (tuin)handschoenen aan en verwijder het nestmateriaal. Maak de nestkast schoon met wat lauw water. Meer is niet nodig om eventuele parasieten te verwijderen. Door dit klusje hebben de jongen van volgend jaar weer een grotere overlevingskans.

Dit is een prima tijd om nieuwe nestkasten op te hangen.

De gaai met eikel, een duo dat je veel ziet in september.

Herfst

LUST JE NOG EIKELTJES?

Een gaai zie je rond deze periode altijd met een eikel in zijn bek.

Hij verzamelt er honderden en verstopt ze op verschillende plekken.

Soms vergeet hij waar hij ze opgeborgen had, maar gelukkig vindt hij er genoeg terug om de winter goed door te komen.

Witte kwikstaart (vrouwje).

WITTE KWIKSTAART

Geniet nog even van de witte kwikstaarten op je erf; vandaag of morgen trekken ze naar het Zuiden. Marokko om precies te zijn.

De witte kwikstaart is een van de algemeenste broedvogels van Nederland en je ziet hem vooral op het platteland. Voortdurend wipt zijn staartje op en neer. Hij broedt in schuren, in nissen, onder dakpannen, in slootkanten en in de duinen.

Witte kwikstaart.

FRAAIE VOGELSTRUIK

DE RODE KORNOELJE HANGT NU VOL MET BLAUWZWARTE BESSEN WAAR VOGELS ALS MEREL, ZANGLIJSTER EN HOUTDUIF GEK OP ZIJN. ROOBBORST EN WINTERKONING SCHUILEN IN HET DICHT TACKENGESTEL.

De bessen van de rode kornoelje zijn een ware traktatie.

ONTERECHT SLECHTE
REPUTATIE KRAAIACHTIGEN

BENDE van vijf

Ekster op zoek
naar parasieten
in de wol van
schapen.

Zo slim als een peuter, zo speels als een kleuter en zo nieuwsgierig als een schoolkind. En ze zijn ook nog eens nuttig. Misschien is dat niet het eerste waar je aan denkt bij 'zwarte' vogels als de kraai, gaai, ekster, kauw en raaf. Maar de slechte reputatie van deze bende van vijf is onterecht.

Gaai.

De bende van vijf, zo zou je zwarte kraai, gaai, ekster, kauw en raaf kunnen noemen. Ze horen bij de familie van de kraaiachtigen en maken menige tuin onveilig. Zo zouden ze alle jonge vogeltjes opeten en het voer van de tuinvogels stelen. Het is waar dat ze af en toe een jong vogeltje pakken, maar hun 'probleem' is dat ze het open en bloot doen. Overdag, met veel stampij en toeschouwers. Zo kom je wel aan

een slechte naam. Vaker eten ze insecten, spinnen en wormen, in de winter aangevuld met zaden, vruchten en etensresten. Daarbij zijn het aaseters. Ze ruiken dode dieren en ruimen ze op. Ook zie je ze weleens op schapen en koeien zitten, dan pikken ze parasieten van hun rug en nek.

SLIMME VOGELS

Kraaiachtigen zijn slimme vogels. Ze gebruiken bijvoorbeeld gereedschap; met een takje peuteren ze een smakelijk torretje uit een boomschors. Kauwen communiceren zelfs met hun ogen. In tegenstelling tot de andere kraaiachtigen heeft de kauw een blauwwitte iris. Kauwtjes bouwen hun nesten in donkere holtes en die lichte ogen zijn van daaruit

Zwarte kraai

RAVEN EN GAAIEN
spelen
verstoppertje
 MET OLIFANTENGEHEUGEN

Raaf

goed te zien. Door oogcontact te maken met hun soortgenoten houden ze concurrenten op afstand. Ook blijkt uit onderzoek dat kraaiachtigen zichzelf in de spiegel herkennen en dat kauwtjes zelfs de mensen om hen heen herkennen. Dus zit die kauw in de tuin je aan te staren? Dan weet hij wie je bent.

VERSTOPPERTJE SPELEN

Net als kleuters spelen kraaiachtigen om te leren. Jonge raven spelen bijvoorbeeld graag verstoppertje, waarbij ze voorwerpen verbergen.

Kauwen maken hun nest in donkere nissen en hollen.

De veren van de
gaai zijn schitterend
getekend.

Kauw

DE KAUW
weet feilloos
WIE JIJ BENT

Eerst maakt de raaf een kuiltje met zijn snavel, soms gebruikt hij een takje. Vervolgens gooit de vogel in het kuiltje een stukje hout, en maakt het weer dicht. Dit alles gebeurt strikt in het geheim, want als een soortgenoot de verstopplek ziet, gaat die er met de schat vandoor. Als de raaf volwassen is, komt dit spel hem goed van pas. Het is namelijk handig om voedsel te verstoppelen voor tijden van schaarste. Ook gaaien gebruiken dit trucje. In de herfst verstoppelen ze honderden eikels, als voedsel voor de winter. Met hun olifantengeheugen weten ze deze hapjes in de koude maanden terug te vinden. Maar ze eten niet alle eikels op; daarom zie je soms op de vreemdste plaatsen een eikenboompje opkomen.

VOEDERHUISJES

Overtuigd hoe leuk en slim deze bende van vijf is? Of bescherm je nog steeds graag je voederhuisje tegen grote vogels? Dat kan. Er zijn voedersilo's en pindakaashouders te koop met een beschermkap, zodat alleen de kleine tuinvogels bij het eten kunnen. 🌿

Hark de bladeren van het gazon en leg ze in de borders.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Jankees Schwiebbe**

VOGELS GEVEN KLEUR *aan je herfsttuin*

Groenling

KIJKTIP

GROENLING

Groenlingen zijn een zonnige verschijning in je herfsttuin met hun frisse, geelgroene tinten. In de winter leven ze in groepjes. Ze eten veel soorten zaden en bessen. In het najaar doen ze zich te goed aan rozenbottels, waar ze de zaden uitpeuteren.

TIPS VOOR DE TUIN IN OKTOBER

- SNOEI BOMEN, STRUIKEN EN VASTE PLANTEN WAAR NODIG. PROBEER JE TUIN IN FASEN TE SNOEIEN, BIJVOORBEELD ELK JAAR EEN DERDE DEEL VAN DE TUIN.
- ZET EEN BOOM OF STRUIK IN JE TUIN. OP BLADZIJDE 30 VIND JE VOGELVRIENDELIJKE PLANTEN.
- LAAT UITGEBLOEIDE ZAADDOZEN AAN PLANTEN ZITTEN.
- RUIM AFGESTORVEN PLANTDELEN IN BLOEMBORDERS NIET OP, LAAT ZE GEWOON STAAN OF LIGGEN.
- SPAN EEN NET OVER DE VIJVER OM AFGEVALLEN BLADEREN OP TE VANGEN.
- GA OVER OP VOGELVOER DAT GESCHIKT IS VOOR DE WINTER, ZODAT VOGELS ZICH WARM KUNNEN ETEN.
- HARK DE BLADEREN VAN HET GAZON EN LEG ZE IN BORDERS EN TUSSEN DE PLANTEN, STRUIKEN EN BOMEN. DE AFGEVALLEN BLADEREN VORMEN EEN EXTRA BESCHERMENDE DEKEN TIJDENS DE WINTER EN INSECTEN EN BODEMDIEREN HOUDEN ZICH HIER SCHUIJL.
- PLANT (BIOLOGISCHE) BLOEMBOLLEN.

Snoei bomen en struiken waar nodig.

LASTIG ROOD OP EEN ROND VOGELTJE

Roodborstjes zijn opvallende verschijningen in de tuin. Bij ons komen ze meestal rond 21 september weer terug uit Scandinavië. Ze vergezellen me dan regelmatig als ik in de tuin aan het werk ben. Ze zijn niet op zoek naar vriendschap, maar natuurlijk alleen geïnteresseerd in de insecten die ik tijdens het spitten blootleg. Roodborsten zijn rondborstige vogeltjes met opvallend grote ogen; het maakt ze erg aibaar.

EERST SCHILDER IK DE
SCHADUW OP DE BUIK EN
BORST EN DAAROVERHEEN
KOMT HET ROOD.

OPZET VAN EEN STANDAARD ROODBORST IN EENVOUDIGE VORMEN. HET IS OPVALLEND HOE ROND HET LICHAAM VAN EEN ROODBORST IS. HIER ZIJN LICHAAM EN STAART EVEN GROOT ALS TWEE KOPPEN. DE VOGEL HEB IK SCHEMATISCH GETEKEND OVER DE EENVOUDIGE CIRKELS EN DAARNA GESCHILDERD MET AQUARELVERF.

VOGELS ZIJN, AFHANKELIJK VAN DE TEMPERATUUR, DUNNER OF DIKKER DAN DE STANDAARDVORM; DE ROODBORST IS DAAROP GEEN UITZONDERING. 'S ZOMERS ZIJN DE VOGELTJES SLANKER DAN IN DE WINTER. BIJ KOU ZETTEN ZE HUN VEREN OP OM WARM TE BLIJVEN. DEZE ROODBORST LIJKT DAARDOOR BIJNA MEER OP EEN BOLLETJE DAN OP EEN VOGEL.

ROODBORST

Erithacus rubecula

Paspoort

Klein bolrond vogeltje ter grootte van een huismus. Een van onze bekendste en meest geliefde tuinvogels. Borst is meer oranje dan rood.

Vlucht

Snel en over korte afstanden vliegend.

Geluid

Zeer gevarieerd en melodieus; een parelend lied als een watervalletje.

Broedgebied

Tuinen en parken tot midden in stadscentra.

Broedsel

Broedt van eind april tot in juli en bouwt een goed verborgen nest tussen planten en struiken. Maakt gebruik van halfopen nestkasten. Legt vijf of zes eieren en broedt die in twee weken uit. Jongen verlaten na twaalf tot vijftien dagen het nest. Jonge vogels zijn bruin gevlekt van kleur. Volwassen vogels tolereren buiten het broedseizoen geen soortgenoten met een rode kleur.

Voedsel

Zoekt op de bodem naar insecten, larven, poppen, spinnen, wormpjes, slakjes enzovoorts. Komt minder snel op de voedertafel.

Trek

Gedeeltelijke standvogel. Ander deel van onze broedvogels trekt naar Zuid-Europa en zelfs Noord-Afrika. Vogels uit Scandinavië overwinteren bij ons.

Bescherming/hulp

De roodborst is gebaat bij een dichtbegroeide tuin met hagen en bijvoorbeeld klimop of wingerd. Strooi 's winters voedsel op de grond; speciaal voer verkrijgbaar in de winkel van de Vogelbescherming, maar ook meelwormen en ongekookte havermost zijn gewild.

Tekst **Hans Peeters**

AQUARELSTUDIES VAN EEN ROODBORST. HET ROOD VAN EEN ROODBORST IS LASTIG MET AQUAREL TE SCHILDEREN.

JE MOET DE KLEUR FRIS HOUDEN, MAAR VOOR JE HET WEET WORDT DIE DOOR HET MENGEN VAAL OF VIES EN KUN JE WEER OPNIEUW BEGINNEN.

HET ROOD VOOR DE ROODBORST: IK GEBUIK MEESTAL ALLEEN CADMIUMROOD EN OKERGEEL VOOR HET HELDERE ROOD. VOOR DE SCHADUWKLEUR MENG IK CADMIUMROOD MET KOBALTBLAUW EN RAUWE OMBER.

VORIGE MAAND BESLOOT DE ROODBORST IN JE TUIN OF HIJ DE WINTER ZAL DOORBRENGEN IN SPANJE OF PORTUGAL, OF DAT HIJ HIER BLIJFT. BEIDE KEUZES ZIJN RISKANT. DE OVERWINTERAARS KUN JE EEN HANDJE HELPEN.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** Fotografie **iStock** Illustratie **Elwin van der Kolk**

MOEDIGE ROODBORSTJES

en talrijke goudhaantjes

TE WEINIG VOEDSEL

Het voedsel van de roodborst bestaat uit insecten, spinnen en wormen. Die kruipen bij kou diep weg en ook grassen en zaden kunnen onder een dik pak sneeuw liggen. Vanwege de kou hebben vogels meer energie nodig om warm te blijven; daarom moeten ze extra veel eten. Maar juist in de herfst hebben ze daar (te) weinig tijd voor, want de dagen zijn kort. In koude winters sterven veel vogels de hongerdood. In Zuid-Europa is wél voldoende eten te vinden, maar de weg ernaartoe is behoorlijk riskant.

Goudhaan

KIJKTIP

Goudhaantje

GOLDHAANTJES KUNNEN HEEL TAM ZIJN EN VOORAL IN DE TREKTIJD ALS ER DUIZENDEN IN ONS LAND NEERSTRIJKEN, ZIJN ZE ZO MET VOEDSEL ZOEKEN BEZIG DAT JE ZE SOMS BIJNA KUNT AANRAKEN!

Voor de beste broedplek

De vogels die in de winter in Nederland blijven, nemen ook een groot risico; ze kunnen doodgaan van de honger. Ze kiezen hiervoor omdat ze dan in het voorjaar als eerste de beste broedplekken kunnen uitzoeken. Vaak brengen deze vogels meer jongen groot. Zo compenseren ze de verliezen van een strenge winter.

HELP DE OVERWINTERAARS

Roodborstjes zijn echte insecteneters, maar in de winter voeden ze zich ook met bessen en zaden. Ze passen hun dieet dan een beetje aan. Je kunt ze de winter doorhelpen met wat extra voer. Strooi op een beschutte, sneeuwvrije plaats wat gedroogde meelwormen, ongekookte havermout of een zadenmix.

Help de overwinteraars met voer dat onder andere gedroogde meelwormen en havermout bevat.

Maak je tuin trekvogelvriendelijk

WARM
WELKOM
VOOR
Scandinaviers

Kramsvogel

ZODRA DE DAGEN KORTER WORDEN EN DE NACHTEN KOUDER, KOMEN ZE ERAAN: DE SCANDINAVIËRS. VOGELS UIT DE BOSSEN IN HET NOORDEN VAN EUROPA BEVOLKEN ONS LAND, OP ZOEK NAAR HAPJES OM DE WINTER DOOR TE KOMEN. MAAK JE TUIN TREKVOGELVRIENDELIJK EN HEET DEZE VIJF SCANDINAVIËRS WELKOM.

Bessen zijn een ware delicatessen voor de koperwiek.

Koperwiek

Al in de herfst komen de koperwieken, samen met kramsvogels, naar ons land om de kou in het noorden te ontvluchten. In de herfst wemelt het in de duinen van de koperwieken, die zich vol eten met duindoornbessen. Zodra het kouder wordt zoeken ze de tuinen op en ook hier eten ze het liefst bessen. Bijvoorbeeld van meidoorn, Gelderse roos, rozenbottel, klimop, kardinaalsmuts of krentenboomje. Heb je geen bessenstruik? Geen nood, ook een stukje fruit smaakt ze prima. Koperwieken zijn van september tot uiterlijk mei in ons land te zien.

Goudhaan

Die pietepouterige mosgroene vogeltjes in de tuin? Dat zijn goudhaantjes. Met slechts 8,5 centimeter en 4-7 gram is het goudhaantje het kleinste vogeltje van Europa. Om dat kleine lijfje in de lucht te houden moet hij bijna de hele dag door voedsel zoeken. Ook zoeken goudhaantjes 's nachts elkaar altijd op. Door dicht tegen elkaar aan te zitten verliezen ze minder warmte. In oktober zijn ze het vaakst te zien, maar ook in de winter kun je ze zo maar treffen. Goudhaantjes zijn insecteneters. Ze hebben een voorkeur voor naaldbomen, waar ze zoeken naar spinnetjes.

De keep is een groot liefhebber van beukennotjes en andere zaden.

Roodborst

Ooit een roodborst lichtelijk brutaal zien toekijken tijdens het tuinieren in de herfst? Dat moet wel een Scandinaviër zijn. Vogels uit het noorden zijn

minder gewend aan mensen en daardoor ook minder schuw. Het karakter van deze felle gevederde maakt ook dat hij dicht in de buurt durft te komen.

In oktober trekt een deel van 'onze' roodborsten naar Zuid-Europa. Roodborsten uit Scandinavië komen aan in ons land. Dat is best een lange reis voor zo'n klein vogeltje, wat goed voer kunnen ze dus wel gebruiken. Voer ze daarom bij met gedroogde meelwormen, ongekookte havermost of een zadenmix.

Het roodborstje heeft al een flinke reis afgelegd als hij bij je in de tuin neerstrijkt.

MAAK HET
deze superatleten
NAAR DE ZIN

Acrobaat op de voedertafel, herkenbaar aan zijn blauwe petje: de pimpelmees.

Pimpelmees

De mees met het hemelblauwe petje, dat is de pimpelmees. Samen met zijn grote neef de koolmees, te herkennen aan de zwarte stropdas over

zijn borst, verlaat hij in de winter de bossen van Scandinavië om deze in te ruilen voor onze Hollandse tuinen. 'Onze' mezen blijven in de winter ook gewoon in de buurt, vandaar dat er veel te zien zijn in de wintermaanden. Mezen zijn dol op vetbollen en vogelpinda's. Maar ook kokosnoot, pinda's en zonnebloempitten vinden ze heerlijk. Half oktober komen de noordelijke mezen aan. Vanaf half februari vertrekken ze weer om te broeden in de Scandinavische bossen.

Keep

Lijkt op een vink, maar is het niet. Z'n witte buik en oranje borst verraden dat het een andere vogel is. In Scandinavië is de keep een van de meest voorkomende vogels, schattingen gaan uit van meer dan 250 miljoen! Waar beukenootjes te vinden zijn, zijn kepen. Hoe kleiner de oogst aan beukenootjes in het noorden, hoe meer ze over Europa uitzwerven op zoek naar voedsel. Kepen brengen 's winters geregeld een bezoek aan voedertafels, vooral als er zaden zoals zonnebloempitten te vinden zijn. De beste kans hebt u als u in een bosrijke omgeving woont. 🌿

HOLLANDS GLORIE

In rood, wit, blauw
en oranje komen
de mooiste vogels
op het erf.
Hollands glorie in
de wintertuin.

Winter

GOUDVINK

PUTTER

BARMSIJS

PESTVOGEL

ROODBORST

APPELVINK

WITKOPSTAARTMEES

KRUISBEK

BOOMKLEVER

GROTE BONTE SPECHT

Geef het bijvoeren deze maand een feestelijk tintje. Versier je tuin met pindaslingers en verras de vogels met een zelfgemaakte zadenkerstkrans.

Tekst **VBN, Maureen Kemperink** 🐦 Fotografie **Fred van Diem** 🐦 Illustratie **Elwin van der Kolk**

ZADEN- KERSTKRANS

als traktatie

KIJKTIP

ROODBORSTJE

Dit alom bekende vogeltje fleurt je winterse tuin helemaal op. Het ene moment is hij op de grond aan het scharrelen, het volgende moment zit hij op een tak en kijkt hij je nieuwsgierig aan met zijn mooie kraalogen.

DIT HEB JE NODIG

- ◆ BLOK ONGEZOUTEN FRITUURVET
- ◆ VOGELVOER
- ◆ TULBANDCAKEVORM
- ◆ STEELPANNETJE

Varieer met de vormen: maak een kerstster, een kerstboom, een kerstbal, enzovoorts.

Zo ga je te werk:

Smelt het blok vet in het steelpannetje. Als het vet gesmolten is, laat het dan weer iets stollen. Voeg het vogelvoer toe en meng alles goed door elkaar. Giet het mengsel in de cakevorm. Laat het vet verder stollen. Haal de zadenkrans uit de tulbandvorm. Leg de krans op de voedertafel of hang hem in een boom. Garneer met een takje hulst.

Leuk om samen met de kinderen aan de slag te gaan.

Merel in de winter.

TIP: Vogels nemen 's winters gewoon een hapje sneeuw of rijp als het vriest. Als er geen sneeuw ligt, bied ze dan vergruisde ijssplinters in de waterschaal aan. Warm water is niet goed: doordat ze daarin gaan badderen, kunnen hun veren bevriezen.

Tip
Bied verspreid door de tuin voer aan

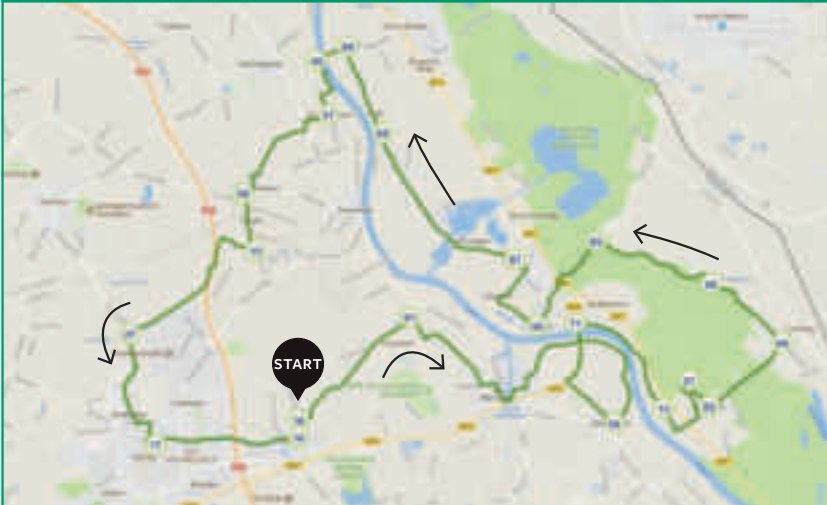

TIP

VERSIER DE SNEEUWPOP IN JE TUIN MET VOGELVOER. OREN VAN APPEL, OGEN VAN ROZIJNEN, NEUS VAN WORTEL, STAAL VAN PINDA'S, HAAR VAN STROOIVOER. DAGELIJKS AANKLEDEN GEWENST. 🐦

Een sneeuwpop doet prima dienst als voedertafel.

16 61 59 71 15 27 62 64 28 65 66 67 68 89 40 57 56 15 27 17 16 16

ROUTE
NATIONAAL PARK
MAASDUINEN
Lengte 53 km
Startpunt
 Geijsterseweg 21a,
 5807 Oostrum

Elke brug op het terrein is een schilderij

Aan de rand van Nationaal Park Maasduinen ligt het middeleeuwse Kasteel Well. Met deze route door het glooiende Limburgse landschap kom je er langs.

voormalige
 Psychiatrische
 Inrichting St. Anna

66 KASTEEL WELL

Het hoofdgebouw van dit goed gerestaureerde middeleeuwse kasteel dateert uit de 15e eeuw. Het is in de daaropvolgende eeuwen verder uitgebouwd. Na zware beschadiging tijdens de Tweede Wereldoorlog is het gebouw nu in originele staat terug te zien. Kasteel Well staat bekend om de mooie bruggen op het kasteelterrein. Niet alleen de toegangsbrug tot het kasteelterrein is de moeite waard, ook de bruggen over de gracht mogen gezien worden. Neem dus zeker de tijd voor een bezoek aan het kasteel om ze te bezichtigen.

Het kasteel staat bekend om een banvloek. Deze luidt: niet langer dan drie generaties zal uw familie dit kasteel bewonen. Door wie en waarom de vloek werd uitgesproken, is niet bekend. Maar het is een feit dat zes families niet langer dan drie generaties op het kasteel gewoond hebben.

27 - 17 VOORMALIGE PSYCHIATRISCHE INRICHTING ST. ANNA

Aan de rand van Venray ligt de voormalige Psychiatrische Inrichting St. Anna. In 1907 startte men met de bouw van een 'gesticht' voor vrouwen, waarna in 1908 de eerste patiënt werd opgenomen. De instelling was zelfvoorzienend: op het terrein stonden onder meer een boerderij, een slachter, bakker en een kapel. Het historische complex staat nu leeg, er wordt gezocht naar een nieuwe bestemming. ■

1 jaar Plus Magazine voor €35

40%
KORTING

Elke maand brengt Plus Magazine ruim 200 pagina's met betrouwbare en praktische informatie over uw gezondheid, geldzaken en rechten, mens en samenleving, cultuur, reizen en vrije tijd. Neem nu een abonnement voor slechts €35 en profiteer van **40% korting**

Word nu abonnee!
Bel **088-435 0800** of ga naar **www.abonneplein.nl**
(lokaal tarief)

COLOFON

Vogels is een speciale uitgave van Plus Magazine en Vogelbescherming Nederland

Uitgever Tjangja Galdeij | **Hoofdredacteur** Mario Broekhuis | **Samenstelling en tekstbewerking** Esther van Middendorp
Vormgeving en beeld VRHL Content en Creatie | **Eindredactie** Henk van den Brink, Christel Labee | **Druk** Roularta Printing

Klantenservice 088-435 0800 (lokaal tarief), Amaliaaan 126, 3743 KJ Baarn, www.abonneplein.nl

PRIJZEN EN VOORWAARDEN

Losse verkoop: €6,95. Levering van tijdschriften geschiedt volgens de privacy- en leveringsvoorwaarden abonnementen en artikelen. U kunt deze vinden op: www.spn.nl/voorwaarden.

PRIVACY

Senior Publications Nederland B.V. neemt uw gegevens, zoals naam, adres, e-mailadres, geboortedatum en telefoonnummer op in een gegevensbestand, waarbij we voldoen aan de Algemene Verordening Gegevens-

bescherming. Uw gegevens zullen worden gebruikt voor de uitvoering van met u gesloten overeenkomsten, zoals de abonnementsadministratie. Daarnaast kunnen wij uw gegevens gebruiken voor analyse doeleinden of om u op de hoogte te houden van interessante informatie en/of aanbiedingen of ze kunnen worden verstrekt aan zorgvuldig geselecteerde andere bedrijven voor het geven van informatie en/of voor het doen van aanbiedingen. U kunt te allen tijde bezwaar maken. Stuur u hiertoe een kaartje aan Plus Magazine, Klantenservice,

Postbus 44, 3740 AA Baarn. ©Senior Publications Nederland B.V. Niets van deze uitgave mag worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vogelbescherming
NEDERLAND

HOF
2013
KEURMERK

Zin om weg te gaan?

Slechts
€9,95
+ GRATIS
VERZENDING

Bijzondere adresjes

In deze nieuwe Even Weg van Plus Magazine vindt u de leukste en meest bijzondere locaties in België, Frankrijk en Luxemburg, waar u in 68 B&B's welkom wordt geheten in het Nederlands en waar de koffie voor u klaar staat. Wilt u genieten van een vakantie in een andere omgeving, maar in het Nederlands uit de voeten kunnen en niet te ver hoeven reizen, dan biedt deze uitgave u de nodige inspiratie. Lees alles over deze bijzondere adressen, de locaties én de verhalen erachter!

Direct bestellen op www.pluswebshop.nl/evenweg